Q. D. B. V.

DISSERTATIONEM MEDICAM

De

CHIRURGIA INFUSORIA,

Juſſu & Autoritate

Gratioſæ Facultatis Medicæ in almâ Lipſienſi

PROLOCO

In eâdem obtinendo,

P. P.

MICHAEL ETTMULLER,

Phil. & Med. Doct.

Reſpondente

GEORGIO FRIDERICO STIRIO,

Vratislavienſi Sileſio,

Philiatro,

Ad diem 30. Octobr. Anno M. DC. LXIIX.

H. L. Q. S.

LIPSIÆ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

PROOEMIUM.

UT tale, qvale eſt, conſervetur corpus noſtrum, aſſumendorum alimentorum impoſuit neceſſitatem provida mater, Natura, iisqve Oeſophagi iter, & ſtomachi conſtituit diverſorium. Sed de ægritudine Illa minus ſolicita, medicamentis applicandis nullam determinatam deſtinavit partem, ſed ubicunqve juvare poſſunt, commodus applicandi eſt locus. Eâdem nempè ratione, qvâ morborum Autores, non ſemper per patulam oris in nos ſubintrant viam, ſed mille modis, nobis inſultant, ita qvicqvid juvare poteſt, ſive deglutiatur, ſive appendatur, ſive imponatur, ſive infundatur, ſive illinatur, perinde eſt. Mille namqve nocendi modis, mille ſalvandi media reſpondere par eſt. Qvamplurimi eqvidem extraordinarii curandi ſunt modi, de qvibus ceu particularibus, non eſt facienda univerſalis regula, ut, dum per imaginationem fit purgatio, ut videre eſt in Obſ. Henric. ab Heer. aut ex imaginariâ perſvaſione, ex ridiculis verbis ſchedulæ inſcriptis & appenſis, febris curatio, apud Salmuth. c. 2. obſ. 81. aut dum per contactum fit ægri ſanatio, ſicut ante paucos annos in Angliâ fuit Ruſticus, qvi qvosvis etiam graviſſimos affectus curavit ſolo manus ſuæ contactu, item, dum tumores & excreſcentiæ contactu manus mortuæ evaneſcunt; aut qvando transplantationis vi, morbi in beſtias transferuntur, ut Podagra, Colica, Odontalgia &c. in canes, vel in plantas, qvarum exempla collecta vide apud Bartholinum cent. 3, obſ. 66. & 6. obſ. 53. Borellum, cent. 3. obſ. 28. Boyle Uſefulneſ. of. Exprim. Philoſ. p. 2. Ut jam curationes ſic dictas Magneticas præteream, nam de hujusmodi modis minus uſitatis, in præſentiarum non agam. Sed urgebo ſaltem, non eſſe deſtinationem Naturæ, ut ſolummodo per os ingerantur medicamenta, pro internorum correctione malorum, cum applicatorum extrinſecus vis ſit mirabilis, ſecus ac cum alimentis contingit. Lotiones pedum in pertinacibus Vigiliis, Cephalalgiis, catharris, Menſibus retentis, qvid valeant, Practicorum loqvuntur libri. Aloëtica cum amaris, ut felle tauri, oleo ab-

ſinth. &c. umbilico applicata lumbricos enecant & propellunt. Purgantia extrinſecus umbilico, vel pulſibus applicata, purgant, ſicut theriacalia & opiata econtra ſimili uſu, hypercatharſes ſiſtunt. Hellebori albi radices, ventriculi regioni impoſitæ, vomitum cient, qvod & unguentum de arthanita facit; folia verò ejuſdem hellebori inſtar plantaginis, ſed longiora & duriora, ſub cinguli formâ lumbis applicata, nimios Menſium & Lochiorum fluores ſiſtere, expertum eſt. ☿ius vivis pingvedine ſuillâ vel 🝆 tauri ſubactus, ſpinæ dorſi, vel articulis artuum, vel, qvod optimum, plantis pedum, inunctus, ex Gallorum Chirurgorum methodo, per ſalivationes ſæpius, rarius per diarrhœas torminoſas, luem ♀eam curat, qvalem effectum & plumbum ſimili uſu in infantibus exhibet; ceditq; contumaciſſimum hoc malum huic Mercuriali innunctioni, qvod antea omnes decoctorum ſudoriferorum & diætarum ſtrictiſſimas neglexerat leges. Succus ♋rum fluviatilium, vel ſedi majoris, vel ▽ ſpermatis ranarum, capiti vel plantis pedum applicati, valdopere adcompeſcendos ſangvinis æſtus, & phreniticorum deliria commendantur. Qvid pulſibus applicata valeant, in abigendis febribus intermittentibus, ſæpius cum rubore ex aviculis diſcunt medentes. Pulpa paſſularum, cum flor. lupuli, & pauca camphoræ, pulſui applicata, qvamplurimos febricitantes reſtituit Anglos. Qvid Strobelbergeri emplaſtrum valeat, ad frangendam qvartanæ contumaciam, ejus fide digna monſtrant ſcripta. Ex fuligine ſplendente, therebinthinâ, telisq; aranearum, cum camphora & 🝆 aranearum concinnatum emplaſtrum, ſeni nobili ferè ſexagenario, ſine cujuſdam alterius medicamenti uſu, qvartanam profligaſſe, Autor eſt Deſideratiſſ. meus Præcept. D. Michaelis. Emplaſtrum ex Nicotianâ paratum, cum 🝆 capparum ſpleni applicatum, qvartanam tollit, illudq; Helmontii fuiſſe, ſunt, qvi exiſtimant: Pauci anni elapſi ſunt, qvod novus medicamenta applicandi corpori noſtro modus, à curioſis inventus fuit, dum immediatè medicamenta venis infunduntur, unde Chirurgia infuſoria appellatur, cujus genuina Filia eſt Transfuſoria, dum ſangvis ex uno animali in aliud transfertur. De qvibus juſſu Gratioſiſſ. Facult. Medic. hac vice libentiſſimè conjunctim egiſſem, niſi defectus qvorundam ſcriptorum Pariſiis præteritâ hyeme, cum ibidem degerem, editorum, qvæ ardenter adhuc expecto, me impediviſſent; Transfuſionem igitur ad proximam occaſionem reſervabo, & in præſentiarum Infuſionem tantùm pertractabo; cui incœpto, ut divinum Numen favere velit, ſupplex rogo.

Cap.

CAP. I.

Hiſtoriam Chirurgiæ Infuſoriæ enarrat.

§. I.

DUm acerbiori ſævitiâ, qvotidiè in nos irruunt, conjurati vitæ noſtræ hoſtes, *morbi*, in eo totam ſe occupatam monſtrat ars operoſa medentum, ut novis qvoqve machinis illorum impetum non ſuſtineat tantùm, ſed generosè qvoqve propellat. Unde tot egregia hactenus in lucem protracta ſunt inventa, de qvibus veneranda antiqvitas, ne ſomniavit qvidem, cum accuratior Diætæ obſervatio, à gravioribus morbonæ inſultibus, eam ſufficienter muniret; Inter hæc inventa, non ultimum locum meretur, *Chirurgia Infuſoria* dicta, qvâ beneficio inſtrumenti appropriati, medicamentum in apertam anteà venam artificiosè injicitur, ut *infractis agendi poteſtatibus celerioriq; agendi promptitudine*, agere qveat id, ad qvod antea à Medico deſtinatum fuit. Ad Chirurgicas operationes refertur hæc medicandi ratio, cùm manuum artificiosâ peragatur operâ, ſimilisq; hac ratione ſit reliqvis *injectionibus*, qvibus nunc abſceſſus, ulcera, fiſtulæ &c. eluuntur, unde non incongruò appellationis genere, *Clyſmatica* etiam *vel Enematica Nova* dicitur, ad differentiam artis iſtius clyſmaticæ veteris, majoribus ſatis cognitæ, de qvâ modò locuti ſumus. *Definitio Chirurgiæ Infuſoriæ.*

§. II.

Novum omninò eſt hoc inventum, qvodq; inter Medicos, vix luſtri attigit ætatem. Meretur oc id meritò, ut penſitetur accuratè, plusnè commodi an incommodi exinde ad mortalium genus redundare qveat. Nec novitatis qvemqvam deterreat titulus, cùm non omnia, qvæ ſeculorum aliqvot numerant annos, veritatis niteant ſplendore, nec novis omnibus falſitatis inurenda *Inventum eſt novum.*

ſit

ſit nota; Qvæ jam antiqvata ſunt uſu, ſuos olim habuere natales, & qvod modo exſurgit inventum, poſt ſeculi ſpatium fortè elegantiùs florebit. Multùm egerunt ante nos majores, multa agenda reſtant poſteris, nec nobis E. prohibita ſit ingenium exercendi libertas. Nonnullæ licet circumſtent difficultates hoc negotium, commune tamen id habet cum omnibus, qvæ primo in lucem prodeunt; Fœtus tenellus talo incedere neqvit firmo, qvi in virili ætate inſigni robore pollet, & planta dùm primitus germinat, qvibus non expoſita eſt tempeſtatum injuriis? qvas, ubi in arborem adolevit, omnes contemnit. Eodem modo longior experientia roborabit fortè noſtram Chirurgiam & ratione confirmata, uberiores adoleſcentibus annis proferet fructus, qvam nunc in primâ ætate ab eâdem haurire aut ſperare qveamus. Nam

Eventus varios res nova ſemper habet.

§. III.

Autores. Primi, qvi Chirurgiam hanc exercuere, fuerunt *Angli*, & inter eos primus autor dicitur *D. VVren, Mathemat. in Acad. Oxonienſ. P. P.* inſignis, & *Regiæ ſocietatis ſocius*: jamq; magno eruditorum deſiderio expectatur abſolutus de hâc Materiâ tractatus, qvem *D. Clarck*, Anglus, Medicus Regius, propediem in lucem eſt editurus, in qvo præter alia curioſa, etiam abortuum ferè omnium Menſium, contentæ erunt hiſtoriæ. Hæc dum Angli peragerent, *J. D. Major. Med. D. & Anat. & Botanic. P. P. in Acad. Chilonienſ.* meditando, qvâ ratione intercepti ſudores ob ſangvinis viſciditatem in ægris ex febre malignâ jam agonizantibus (dum uſitata remedia incaſſum ſæpius adhibentur) revocari, ſicq; ſangvineæ maſſæ nova fluiditas & fermentatio induci poſſit, ad hujusmodi infuſionem liqvoris medicamentoſi tandem devenit, & anno 1664. prodromum de hac Chirurgia Infuſoria publico expoſuit, qvem anno currente judiciis doctorum virorum, eorumq; objectionibus ſimulq; modeſtis ad eas reſponſionibus locupletatum, denuò edidit. Eadem res evenit *Carolo Francaſſato Med. Doct. & in Acad. Piſana Anat. Prof. Publico*, viro, ut ex privato collegi diſcurſu, multum curioſo: qvi dum qværit, qvo modo fermentatio ſangvinis in genere revocanda, ſi fortè abierit, vel interitura renovanda, anſam accipit, de Medicina infuſoria cogitandi,

eamq;

eamq; exercendi, ut videri poteſt in *Tetrad. Epiſt. Malpighi & Fracaſſati anno 65.* Bononiæ edit. Nec omittendus hic eſt *Joh. Sigiſm. Elsholtz, D. & Elect. Brand. Med. Ordin.* qvi occaſione experimenti anatomici, qvo anno 1661. circularem ſangvinis motum in muliere undis ſuffocata demonſtraverat, *Cliſmaticam* etiam hanc *novam* invenit, de qvo vid. ejus tractatus, hoc nomine inſignitus. Nec ſua laude hic defraudandus Mauritius *Hoffman. Med. D. & P. P. Anatom. Botanic. Altdorffi*, qvi in literis ante biennium *Patavium* ad me miſſis, inter alia refert, ſe jam ante aliqvot annos, & publicè & privatim docuiſſe, qvomodo in melancholic. Epilepticis &c. ſangvis ex juvene florido in ægrum immittendus &c. qvod idem diſcipuli ejusdem teſtantur. Hi ſunt, qvibus inventi hujus novi gloria debetur, qviq; diverſas licet vias ingreſſi, ad eundem tamen collimârunt terminum. Qvilibet ſanè rationis ſuæ obtinet robur, illudq; applicando, qvid mirum, ſi res novæ inveniantur? Qvæ ſeu ſint diverſæ, ſeu eædem, unumqvemq; tamen laus inventi proprii meritò manet; *Si enim alius alio plura invenire poteſt, nemo omnia*, ut inqvit, *Auſonius*, etiam alius alterius inventis ſimilia reperire valebit. Retulit interea Vir qvidam Nobilis curioſus, & fide dignus, ſe anno 1642. in Luſatia ſuperiore, apud Magiſtrumqvendam Eqvitum, virum rei venatoriæ multum addictum, & ob id qvam plurimas canes alentem, vidiſſe, qvod ejus venator delectationis gratiâ interdum canibus in venam apertam per oſſiculum gallinaceum ex ore vinum hiſpanicum, vel aqvam vitæ infuderit, unde canes poſt ligaturam, parum ejulantes, ebrii facti fuiſſent, donec Ebrietatem per ſomnum diſcuſſiſſent: eumq; ſolitum fuiſſe, canes ægrotantes hoc modo medicamentis neſcio qvibus curare.

§. IV.

Experimenta varia Chirurgiæ hujus infuſoriæ, qvæ dum in ſuprà allegatis Autoribus reperiuntur, dum etiam ab aliis privatim tentata fuerunt, ſunt ſeqventia. *Tentamina in Canibus* Cani majori in venam cruralem ▽æ comm. ℥j injecta fuit, facili labore, qvi cum per mediem horam lambuiſſet vulnus, fugam poſtmodum qvaſi nihil paſſus arripuit. ▽ *ſimpl.* Ex vini hiſpanici ℥j injecta, nulla in cane alteratio ab *Elsholtzio* animadverti potuit, ob doſin forte nimis exilem: in *Vinum*

debita

debita vero doſi qvid contingat, præter alios docet imprimis *Schottus Techn. cur. lib. 11. cap. 21. p. 891. Vino hiſpanico, infuſo canis primum in ſaltus & tripudia effundebatur, tum ebriorum more titubabat, demum procumbens in ſomnum ſolvebatur, donec crapulam edormiviſſet.* Ex infuſo purgante, *ſpiritu vitæ* ☉*eo* ad ℥j, qvantum homini abundè ſufficit, canis per aliqvot horas male habere viſus eſt, & hinc inde vagari, ſeptem verò elapſis horis, bis copioſè ſatis dejecit, teſte *Elsholtio.* Ab aliis felici ſemper ſucceſſu idem expertum fuit, & in qvibusdam horæ tantum elapſo ſpatio operatio medicamenti per inferiora ſe prodidit: cum aliàs canes, vel non, vel difficillimè ab aſſumtis purgantibus, ſolvantur. Infuſum granorum ſedecim croci metallopum, non filtratum, ad ℥j cani pomeridiè injectum, inter ſingultus & ſalivationes oris, graviter decumbentium inſtar, cum ſonoris ſuſpiriis, ſecunda ab infuſione hora vomitus produxit, eodem valde interea inqvieto & ex uno angulo in alterum prorepente: nocte verò transactâ manè extinctus fuit inventus. In alius moloſſi arteriam, infuſum croci metallorum pauca qvantitate, nil invexiſſe damni, obſervatum fuit, cum verò doſis ad ℥ij. aucta fuiſſet, & animam & omnia ſimul evomuit, Autore *Dn. Boyle.* Opii tantum, qvantum hominem enecare, felem verò in rabiem lethalem conjicere poteſt, nullam noxam cani propinatum infert: cum verò extracti liqvidi opii ad ℥j. injectum fuiſſet, cane licet exiſtente feroce, is ſtatim manſvetus factus, poſt mediam horam adeò dormire cœpit, ut licet acicula per lingvam exſectam trans adigeretur, vix tamen parumper evigilaret, imò cum eadem acicula in pede per cutem adigeretur, ſe nihil moveret, ſin verò ad nodulum usqve in carnes intruderetur, qvædam ſenſus ſigna daret: & ita biduum unamq; noctem dormiendo conſumeret, eodem poſtea reconvaleſcente. Ab aliis obſervatum, poſt opii Tincturam in arteriam canis infuſam, eum mox in vertiginem & paulò poſt ſimiliter qvoqve in ſoporem inci- diſſe, paulatim verò ex eô tempore mirum in modum pingveſcere cœpiſſe. Injectione aqvarum Chryſulcarum in jugularem & cruralem venam animal citò interit, ſangvine omni ferè coagulato, venisq; & meatibus ſangvineis majoribus ſciſſis ſeu ruptis, qvemadmodum in Apoplecticrs vaſa pulmonum plerumqve diſrumpuntur.

Purgans

vomitorium antimoniale.

Opium.

▽ Chryſulca.

puntur. Amicus qvidam in venam canis ſubclaviam injecit ∾ *Spirit.* ⦶i.
⦶, & paulò pòſt extincto cane, ſangvis in iſtâ vena & corde
coagulatus, & in diſperſos grumos concretus, repertus fuit. Ex
infuſione ∾ ⊖li *ſangvis pariter, ſed non illicò* (verba ſunt *Fra-* *Spirit.* ⊖li.
caſſati) *concreſcebat, verum aliqvo interjecto tempore; nam
animal diu conqverebatur, & munera reſpirationis ingeminabat
& ſuccuſſato toto pectore ingentis doloris ſigna edebat, ſpumaq́;
circa os prodibat, ut in Epilepticis. Secto animali, ſangvinis
non ea erat concretio, ut aliam ſangvinis partem continuatam
haberet, & velut ſtria inane vaſorum impleret, ſed divulſus &
inæqvaliter fuſo hoc ſale revinctus reperiebatur.* Infuſo ꝏ ♀is ꝏ ♀is.
in venam jugularem, non potuit canis iterata licet infuſione adigi,
ut moreretur, ſed obligato vulnere dimiſſus, confeſtim cœpit oſſa
qværere, cuncta forare famelicus, ut videretur fames hæc cum
ꝏ ♀is indita. Mira videri poteſt hæc relatio conſideranti ma-
gnam ꝏi ♀is & ∾ ⊖li affinitatem, qvi dum ex uno ſale acido,
ſeu Eſurino ♀is Embrionati, ut *Helmontio* audit, in terræ viſce-
ribus ſint generati, affectionibusqve & proprietatibus ſint admo-
dum ſimiles, adeò diverſos tamen in ſangvine producant effectus.
Boni ergò, & curioſi cujusdam amici animatus inſtinctu, ejusqve
adjutus ope experimentum inſtitui, & ʒj ꝏ ♀is per campanam in
▽æ ℥j. & qvod excedit diſſolutam in venam cruralem injeci, fa-
ctaqve convenienti vulneris deligatione canem à vinculis ſolutum
in aream depoſui, qvi vivax omninò, apertis lucidisqve oculis,
plena paulò tamen freqventiori reſpiratiòne in area decumbebat,
hinc ſenſim altiorem, crebriorem & minorem agendo reſpiratio-
nem, levibus qvibusdam imprimis oris convulſionibus agitari,
hinc crebrius reſpirare, tandem fortiter diuqve ex imo pectore
non ſine violentia ſtertere, copioſam ſpumam effundere, hancqve
ſcenam repetitis ſubinde levibus convulſionibus, tam diu agere
cœpit, donec qvaſi ſtrangulatus, ferè circa mediam horam ab in-
fuſione exſpiraret, effluente ex ore mox poſt mortem copioſa ad-
modum aqva ſeroſa tenui inſtarqve loturæ carnium rubicunda
cum copioſa & viſcida ſupernatante ſpuma. Cum verò ex area
in menſam elevaretur, pro viſcerum ſcrutinio, eadem ſpuma co-
pioſè admodum ex ore effluebat, apertoqve rictu totæ fauces

 repletæ

repletæ erant, ipſaqve integra qvoqve aſpera arteria compreſſo namqve exterius larynge, copioſè in fauces erumpebat hæc ſpuma, ſimulqve per nares effluebat. Aperto thorace pulmones in qvibusdam extremitatibus ex albedine rubeſcebant, naturali colore, ſed maxima ex parte inprimis ubi coſtas reſpiciebant ex arto admodum rubeſcant; non ſecus, ac ſi ex contuſione ſangvis concretus in iis retentus eſſet: abſciſſis verò uno vel altero lobo, ſangvinis moderata, imò exigva qvantitas effluebat, copioſiſſimè verò ſerum iſtiusmodi ſangvineum, per omnes vel minimos qvoqve meatus cum copioſa ſpuma emanabat; erantqve pulmones ſpongiarum inſtar, ſero hujusmodi ſangvineo ſpumoſo h. e. bullis copioſiſſimis minutis & viſcidis repleti; omnesqve arteriæ aſperæ majores pariter ad minores rami, hujusmodi ſpuma tantum non obſtructi. Aperto cordis thalamo dextro, ſangvis qvi erumpebat copioſus, admodum ater apparebat, tenuis & fluidus qvidem, craſſioris tamen, qvàm naturaliter eſſe debet, conſiſtentiæ, apparebantqve ſimiliter non paucæ & grandiores bullæ hujus ventriculi parietibus affixæ: ſangvis ſimilis ater & craſſiuſculus, facileqve coagulabilis ex ſiniſtro pariter ventriculo: vena ſubclavia ut & cava effluebat. Dum reliqva ſcrutaremur viſcera, abſciſſis grandioribus hepatis lobis, nihil ſangvinis ex iis effluebat, niſi fortè compreſſione ex porulis eliceretur, imò hepar totum exſangve apparebat, grandioribus ramis vaſorum inanitis, lien duriuſculus exſangvis ſimiliter erat, ut & renes: olfacientes ergò id, qvod res erat, arteriam magnam paulò infra cor aperuimus, ut & ramum cruralem, item ramum aſcendentem axillarem ſiniſtrum, & ſimiliter paucas qvasdam ſangvinis reliqvias, qvibusdam tantum in locis reperimus, arteria ipſa ex toto ferè in majoribus his ramis inanita. Multæ reflexiones hic qvidem fieri poſſint, ſed cum non faciant ad rem præſentem, hoc ſaltem addo, veriſimile videri, ſangvinem ex acido ♀is injecto, ad craſſitiem circulationi redditum ineptum, in pulmonibus ſtagnâſſe, ibiqve repetito aëris motu, in ſpumam iſtam ſerumqve rubicundum abiiſſe, dum interea, eodem in arteriis promoto ſemper ulterius in minores ramos exindeqve in venam cavam, nihil potuit circulari per pulmones, unde viſcera majoresqve arteriæ rami omninò inanita fuerunt. *Ol. ♀i.* Oleum ♀i immisſum

ſum cani, necem ipſi attulit, prævia tamen magnâ vexatione: qværulus namqve ingentem teſtabatur dolorem, totusqve inflabatur, & à poſtrema inflatione exſpirabat. Sectus poſtea ſangvinem valdè fluidum & rubicundiorem ſolito exhibuit: nimiam ergò ſangvinis coagulationem, pariter ac ejus nimiam diſſolutionem mortem inferre, abundè patet: qvarum illam ab exuberante acido, hanc verò ab urinoſo prædominante contingere, præter modò allegata Experimenta, qvilibet experiri poteſt, ſi ſangvinem venæſectione emiſſum, diverſis vaſculis hujusmodi liqvores continentibus excipiat, mutationesqve exinde ſangvini obvenientes obſervet. Decoctum Arſenici, in aqva ſimplici ad ℥j. infuſum cani, mortem miſerandam cum gravibus ſymptomatis, ronchis, copioſis alvi & veſicæ dejectionibus, volutationibus violentis, oculorum contorſionibus intulit. Videatur *Elsholtz*. Ego aliqvando experimenti gratia ℥ß ☿ii 🝞ti in ▽ ſimplici ſolvi, & licet non omnis ☿us ſolutus eſſet, illius tamen ſolutionis paulò plus ℥j in venam cruralem canis majoris injeci. Simul verò atqve fieret injectio, canis, qvi anteà ſemper, dum cutis ſcinderetur, venaqve ſeparaCAretur, qvietus jacuerat, violenter ſe commovere inchoabat: Et paulò pòſt repetitâ aliqvoties vehementi altâqve reſpiratione, cum miſero & horrido ejulatu, violentaqve corporis commotione, ex improviſo, nobis nil tale cogitantibus, exſpirabat. Aperto corpore, ſangvis omnis non ſine noſtra admiratione & in corde & in cavæ trunco, etiam propè injectionis locum, omninò fluidus & tenuis inſtar ſangvinis, qvod ex canis ſtrangulati vaſis effluit, ſine ulla coagulationis nota apparebat. Catello modò in lucem edito, *Garmannus* (videtur *Majoris Chir. Infuſor. p. 103.*) infudit aliqvam portiunculam Sp. V. Rhenani & præter ſolitum incaleſcebat, paulò pòſt ſuper injecit aliqvot guttas liqvoris narcotici, & en! horrore percuſſus ſtupidus evaſit. Elapſa ſemihorula de purgante paululum inſperſit, & alvo ſoluta ad ſe redire viſus fuit. Hæc ſunt ea tentamina, qvæ experiundi gratiâ ordinarii Anatomicorum Martyres, canes ſuſtinuerunt. In genere autem in Belgio obſervatum fuit, infuſionem Diæteticam h. e. nutritionis & ſuſtentationis gratiâ inſtitutam infeliciter ſucceſſiſſe, alterativam verò & catarcticam nunqvam fefelliſſe.

Decoctum arſenici.

Solutum ☿ 🝞ti.

In Catello.

 ʃ. V.

§. V.

Experimenta in homine.

Progreſſum fuit ulterius & qvid humano valeat in corpore novum inventum, ſimiliter tentatum. Milites tres gregarii primi experimentum in ſe ipſis ab *Elsholtio* perſvaſi, fieri paſſi ſunt. Ulcere antiqvo laborabat primus in crure ſiniſtro, unde aperto venæ cruralis ramo interno & ulceri vicino, beneficio Syphonis parvi aqva plantaginis injecta fuit. Alteri febri afflicto, poſt ſangvinem per apertam medianam emiſſum, aqva Card. bened. Stillatit. cochlear unum immiſſum. Scorbutica cacochymia torqvebat tertium, cui ſimiliter poſt ſufficientem ſangvinis ex vena mediana extractionem, aqvæ cochleariæ portio infundebatur. Dantiſci, in Noſocomio publico militi lue ♀ea inveterata cum ulceribus in tibiis, tumore brachii dextri, doloribus capitis horrendis, cum gummatis ſeu nodis in oſſibus laborante, reſinæ ſcammon. gr. vij. diſſolutæ in Eſſ. Gvajac. ad ℥iii. infuſa fuère, unde inſeqvente vomitu ſubitanea omnium ſymptomatum 24. horarum ſpatio remiſſio, & poſt triduum ulcerum coalitio ſecuta fuit. Ancillæ verò ab ineunte ætate Epilepſia gravi correptæ, Reſin. Gialapp. gr. vj. in 🜄 Lil. convall. diſſolut. infuſa fuerunt, unde poſt vomitum talis ſecutus ſucceſſus, ut aliqvot menſes ab infuſione, libera prorſus fuerit. Radicaliter an curata ſit, neſcio.

§. VI.

Modus Operationis.

Modus exercendi hanc Chirurgiam adeò magno non indiget apparatu, nec dexteritate. Eligatur ante omnia vas, in qvod injiciendus venit liqvor; qvod ſit vel arteria vel vena, aliud haud reperies. Arteria non videtur conveniens, (licet ad partem, cui liqvori infuſo eſt oppitulandum, ſi illa à corde ſit remotior, per arteriam ad eam extenſam celerior medicamenti fiat appulſio) qvia inexiles arterias non ſine magna difficultate poteſt fieri inſtrumenti intruſio, in majoribus verò ramis ob difficilem coalitionem ſubſeqventisqve anevriſmatis metum, periculoſa eſt ſectio. Situs qvoqve arteriarum profundior carnibus immerſus, & ſub venis occultatus, non parvum objiciet laborem, ut taceam hujus uſum infuſionis non ad partem qvandam ſingularem, ſed imprimis ad totam maſſam ſangvineam eſſe directum; Unde primo omnium ad cor liqvoris fieri debet directio, ut ex eo ceu communi ſcatu-

ſcaturigine in omnes cæteros rivos, poteſtatum ejus fiat diſtributio. Commodior ergo eſt vena, ſed an partium ſuperiorum, an verò inferiorum, & ſi illarum, an jugularis, an verò mediana ſit aptior pro infuſione, qværitur. Sane ſi tunc demum ſalutaris eſt expectandus infuſionis eventus, qvando in cordis thalamis cum ſangvine permiſcetur, indeqve in totum corpus diſtribuitur, non poteſt non ea vena eſſe commodior, per qvam propior ad cor patet aditus, ſuperiores ergo præferendæ ſunt inferioribus: & licet ex hoc fundamento jugularis ſit anteponenda medianæ, hujus tamen & uſitatior præ illa faciliorqve ſectio & obligatio, palmam medianæ alterivè brachiali pro infuſione relinqvit. Invento ſic vaſe, pars ubi inſtituenda eſt operatio, linteis calidis confricetur, vel vino calido aut aqva ſambuci calida, cum Spiritu Vini camphoratro foveatur, hinc facta duplici ligatura, prima citra locum infuſionis in ſuperiori parte, qvo venis ex impedito ſangvinis motu turgeſcentibus, facilior ſit ſectio. Secunda verò ultra infuſionis locum, in inferiori parte ne ſangvis facta apertura copioſius effluens negotium interturbet: niſi neceſſe ſit aliqvid ſangvinis emittere, tunc enim poſt ſufficientem evacuationem, iſta fiat ligatura, aperiatur vena, foramine tamen digito appoſito ſtatim clauſo, qvod ſi clauſum conſtet, donec (qvod agiliter fiat) inſtrumentum infuſorium immiſſum ſit. Tunc ſoluta faſcia citra injecta liqvoris fiat legitima infuſio, ejusqve ſucceſſiva partis ſuperiora verſus compreſſione, promotio. Abſoluta injectione, foraminis fiat occluſio, ſicut in ordinariis venæſectionibus uſu venit, ligatura ultra ſoluta, ut ſangvinis reſtituto motu liqvoris infuſi adjuvetur curſus. Inſtrumentorum alio opus non eſt apparatu, (præter uſitatum in omni venæſectione,) qvam ſolo inſtrumento, qvo liqvoris fit injectio, qvod vel eſt canalis ſeu tubulus argenteus in fine anguſtior, parumqve incurvatus, cui annexa in extremitate ampliore veſicula, medicamento infundendo plena, qva compreſſa, liqvoris per canalem venæ immiſſum, fit infuſio, ut in communi clyſmatum applicatione fieri ſolet: vel Sypho qvidam argenteus moderatæ magnitudinis, cujus ope per cuſpidem foramine venæ immiſſum, liqvoris fit impulſio, promtior longè & expeditior, qvam cum priori veſiculæ compreſſione, unde & hic

 modus

modus illi præferendus. Tertii modi vaporoſi nempe mentionem injicit *D. Major Chirurg. infuſ. pag. 281.* per vaſculi ♌ latorii aut alterius inſtrumenti commodam applicationem. Cum transfuſione, qva ſangvis non tàm injicitur, qvàm impellitur, vel potiùs ſpontaneo motu incurrit, nobis hac vice nihil eſt negotii.

§. VII.

Facilitas operationis. Patet ex jam relatis, non poſſibilem tantùm, ſed facilem qvoqve admodum eſſe hanc operationem, idqve imprimis in homine, non adeo immorigero ac ſunt beſtiæ. Cogita, qvæſo, qvales operationes ſint cæteræ, qvæ chirurgorum perficiendæ induſtria, ut ſunt trepanationes, laringothomiæ, thoracis paracentheſes, herniarum ſectiones, &c. Ut taceam calculi extractionem, & partium corruptarum abſciſſionem, qvam ſive cultro falcato more Gallorum, ſive cultro ignito, more Italorum inſtituas; ob dolorem tamen horrendum, exilientesqve ſangvinis rivos, &c. Rem periculoſæ aleæ pleniſſimam invenies. In harum conſideratione ludum jocumqve dicerem Chirurgiam infuſoriam, in qva nullum periculum, dolor nullus infeſtat ægrum, miles namqve iſte, cui infuſa erat plantaginis aqva interrogatus poſt operationem peractam, num intruſio canalis inſignem dolorem intuliſſet? ferè nullum reſpondit.

§. VIII.

Finis Chirurgiæ Infuſoriæ. Finis, in cujus gratiam inſtituitur Chirurgia infuſoria, & propter qvem medicamenta in venas ita infunduntur, eſt *Medicamenti viribus infracti accelerata cum ſangvine permiſtio ad cor tranſlatio, indeqve per totam corporis machinam diſtributio, unde celerior & potentior ejus operatio.* Sine ulla namqve ſui alteratione, qvam aliàs in prima ſtomachi culina, & prolongatis inteſtinorum tractibus ſuſtinet, ſineqve alterius humoris permiſtione, immediatè ſangvini confuſum, potenter operandi exerit potentias, & ſine tot meatuum canaliumqve ambagibus & anguſtiis, è qvibus alias eluctari neceſſe habet, recto tramite ſangvini indeqve cordi infertur. Cæterum cordato & conſcientioſo Medico hic imprimis obſervandum venit, qvod Medicamentorum vis, dum *celeriter* in actum prorumpit, id non ſine *commotione*

ſingu-

ſingulari corporis ægri contingat, & dum *infracta virtute* operatur, non ſine qvadam *vehementia* hoc fiat. Unde non ludat imprudenter de corio humano audacter infundendo, & generoſum hoc inventum ſtultè proſtituendo. *Citò* ſanè curare debet Medicus, ſed ſimul *tutò*, & qvantum fieri poteſt *jucundè*: *fulcire* corpus ægrum medicando, non impetu remedii nimis commovere aut *proſternere*; *miniſter* ſit naturæ attentus & obtemperans, non (niſi rarò) ejus *Magiſter*, ſuperbus & imperans; unde tentanda prius ea ſvadeo, qvæ leges artis ratione & experientia Magiſtris ſancitæ, ſecundum legitimam medendi methodum jubent, & non inconſideratè, primò qvoqve morbi impetu (niſi neceſſitatis urgeat immutabile præceptum) neglectis cæteris medicandi rationibus, uſu hactenus receptis & comprobatis ad infuſionem accedendum. Conſvetis verò aliàs & approbatis remediis incaſſum tentatis, qvamdiu aliqvantula ſpes vel ſalvandi vel liberandi citiùs ægrum adhuc ſupereſt, ne negligentiam Medici eum perdat, qvem debita ejus induſtria conſervare potuiſſet, Chirurgiam hanc infuſoriam generoſè in uſum revocet, & qvo major hoſtis eſt impetus, eò generoſiori remedio reſiſtendum ipſi animoſè cogitet. Suppetias ſcilicet cæteris remediis ferat infuſio, non primâ fronte hoſtem aggrediatur, occaſionisqve pariter ac neceſſitatis, ut, in aliis medendi rationibus, ita & hîc ſumma habeatur conſideratio.

§. IX.

Ratione ergò ſui ſcopi, habet Chirurgia hæc ſuas diviſiones, dum *primò* eſt vel *curioſa* vel *ſalubris*: Illa, qvæ experimentandi fit gratiâ in brutis, hæc verò, qvæ medicandi gratia in corpore fit humano. *Secundò*, *ſalubris* porrò eſt ratione intentionis vel *reſtitutiva ſeu curativa*, *vel conſervativa ſeu Diætetica*, vel ex his duabus *miſta*. *Curativa* eſt, qvæ corpus ægrum per medicamentum infuſum ſanare intendit, idqve vel *propriè* vel *impropriè ſeu palliativè* tantùm. *Diætetica* eſt, qvæ alimento liqvido infuſo corpus nutrire & conſervare nititur: *Miſta*, qvæ utriqve jam dicto ſcopo inſervire debet per injectionem medicamenti alimentoſi. *Tertiò* ratione liqvoris injiciendi, demum eſt vel *infuſoria* in ſpecie ſic dicta vel *transfuſoria*: hæc dum ſangvinis ex *Diviſiones.*

uno

uno animali injicitur in aliud, illa dum aliqvid aliud qvam ſangvis imittitur, de qva in præſentiarum nobis tantum eſt ſermo. Apparet jam, non poſſibilem tantum, ſed etiam facilem hanc eſſe Chirurgiam. Qværitur verò tantummodò *de uſu*, qvem obtineat in ſuccurrendo corporis humani defectibus, partim qvibus in affectibus ſit congrua ejus uſurpatio, partim qvale medicamentum ſit infundendum, pro obtinendo ſalutari ſcopo. Qvod ut eo melius decidatur in cap. 3. propterea

Cap. II.

Præſupponendorum conſiderationem continet.

§. I.

INnumerabilem ſi dixerim cauſarum morbificarum eſſe exercitum, qvi vitæ noſtræ qvotidiè inſidias ſtruit, minimè me erraturum exiſtimo. Ita ut miraculo ſimile videatur, vel unicum momentum hominem ſupervivere poſſe; Miſſos jam facio fortuitos caſus, qvi nos exagitant, omnem externorum inſultum, aëris, cibi & potus reliqvarumqve non naturalium dictarum rerum omitto vires. Saltem qvot & qvam atroces exſurgant, primarum viarum h. e. primæ aſſumtorum alimentorum elaborationi, ſcoriarumqve ab utili chymo ſeparationi dicatarum partium vitio, calamitates, exactius conſiderarem, niſi fermentatio ſangvinis, ejusqve in horas mutabilis ſtatus, me ad ſe traheret.

Præſuppoſ. I. Fermentationem ſangvinis eſſe fundamentum ſtatus ſalubris & ægri.

Vix namqve amplius dubitat aliqvis, ſtatum noſtrum ut ſalubrem & floridum, ita & morboſum & langveſcentem ex ſangvinis fermentatione, partim immediatè, partim mediatè dependere; Eſt namqve corpus noſtrum inſtar machinæ hydraulicæ, à contento intrinſecus liqvido (ſangvine) diverſimodè motæ, pro cujus liqvoris ratione diverſa, (ex fermentationis varietate oriunda) diverſimodè qvoqve ſe habet machinæ integritas & motus. Dependet autem hîc particularum purpureum hoc nectar componentium motus inteſtinus & agitatio, qvi fermentationis venit nomine, ex duplici iſto ⊖e, acido & Urinoſo ſeu alcali volatilibus,

tilibus, qvo m ſolutorum concurſu, & in ſe invicem actione, reliqvæ qvoqve particulæ nimis ſe commoventur & agitantur. Actio hæc ⊖ium iſtorum in ſe mutua oculis conſpiciendam ſe præbet, eſtqve ſatis manifeſta, qvando, dum pura ſeu impermiſta aliis principiis exiſtunt, efferveſcentiæ excitant impetuoſitates: ſed in fermentatione magis occulta eorum eſt pugna, ob intertextum aliarum particularum, ſimul agitatarum &c. Non rejicio hoc loco probabilem valdè eorum ſententiam, qvi in cavitate cordis ſiniſtrâ, fermentum qvoddam ponunt vitale, ſpiritibus vitalibus imprægnatum, & vitaliter illuminatum, *qvod transmutati cruoris (venoſi) in ſangvinem (arterioſum) eſt cauſa ſufficiens, prout ſangvinis in ſpiritum vitalem transmutationi præeſt, ut loqvitur Helmont., Blas human. §. 22.* Qvod fermentum jam in ovi puncto ſaliente radicatum, ob ſpirituum abundantiam, ⊖inum volatile eſſe, omninò mihi perſvadeo, ita, ut ſicut in chylificationis culinâ, ſummus coqvus eſt de Naturâ acida volatili, ita in ſangvificationis, & renovatæ in ſangvine fermentationis officinâ, ⊖ſum volatile & luminoſum, ceu præſes ſummus prævaleat. Eſt tamen, ut omnium aliorum, ita & hujus fermenti poteſtas, licet mirabilis, tamen limitata, ut ſangvinem certo modo reqvirat prædiſpoſitum, pro receptione debitæ ſuæ activitatis, (cum non qvidlibet agat in qvodlibet) qvæ præcedanea ſangvinis diſpoſitio, à ⊖ium iſtorum duorum acidi & alkali volatilium conditione dependèt, qvos (fermentum cordis) inſtar fermenti piſtorii in farinaceâ maſſa, excitat ad fermentationem, certumqve fermentationis characterem vi ſuâ ⊖niâ volatili ſimul iis imprimit, unde his duobus ⊖ibus legitimè ſe habentibus, debita ſangvinis fit fermentatio, ſpirituum vitalium fit elaboratio & illuminatio, totiusqve microcoſmicæ Reipublicæ aureum tunc viget ſeculum.

Fermentatio tamen cum efferveſcentia non confundenda.

§. II.

Sed turbatâ iſtâ ⊖ium horum harmoniâ, & læſâ hujus ſangvinis fermentatione, heu, qvantæ procellæ in continenti corpus noſtrum obruunt! *Aut imminuitur* enim *& deficit* iſta ſangvine fermentatio, unde chronici qvamplurimi exurgunt morbi, Cachexiæ, maſculorum pariter ac fœmellarum, leucophlegmatiæ, anaſarcæ, &c. & ſpiritibus non ritè exaltatis, nec

elaboratis, actiones omnes langvent, torporqve profundus, obſidet membra, & ſuccus alibilis recens apportatus, in viſcidum faceſſit liqvamen, pituitæ excrementitiæ nomine à veteribus appellatum, ſangvisqve tandem periculosè concreſcit: aut *abolétur*, qvod ſeu pedetentim ſeu confeſtim fiat, qvid niſi ſyncopes, virium extremas proſtrationes, & mortem ipſam deniqve affert: aut *augetur* impetuosè, unde ardores corporis, intumeſcentiæ, rapidus ſangvinis motus, inqvietudines, febres ardentes, pleuritides, anginæ, morbilli & variolæ, &c. aliiqve hujus generis affectus: aut *depravatur* vitiosè, qvod ut mille modis fieri poteſt, ita & mille inducit calamitates: hinc namqve uterinorum affectuum, paſſionis, ſic dictæ, hyſtericæ, ſcorbuti, uteri, luis ♀eæ &c. fœcunda ſeges. Omnia hæc vitia, unde, niſi ex 🜔ium in ſangvinea maſſa ametriâ & vitiatâ harmonia derivanda erunt? Nunc enim ambo *non ritè ab aliis particulis commiſtis temperata* ſunt, unde nimis acria, impetuoſam effervesſcentiam concitabunt, nunc ab aliis *nimis obruta*, deficientem reddent fermentationem. Nunc unum alterum multum præponderabit, unde *ab acido*, qvod ſubitò toti erit hoſtile & venenoſum, periculoſæ ſangvinis concretiones, indeqve fermentationis notabiles defectus, teſtibus canibus, ex acidorum infuſione, ob coagulum ſangvis expirantibus, de qvibus ſuprà c. 1. §. 4. ſicut qvilibet ſangvis recens emiſſus, acidi affuſione concreſcit: *ab alcali* verò inſignes ſangvinis diſſolutiones, omnimodæqve fermentationis abolitiones: ab *utriusqve* tùm inter ſe, tùm cum aliis commiſtione, mirandæ ſangvinis alterationes, ob fermentationis depravationem. Indicibilis namqve hinc emergit 🜔ium varietas, ſiqvidem qvot ſapores, tot adæqvatè 🜔ia, totqve ſimul diverſa fermenta: *acidum* nunc eſt 🜖licum, nunc 🜕oſum nunc ◯oſum, nunc 🜔ſum ſimpliciter, nunc †oſum, nunc auſterum, nunc acerbum, nunc aliàs ſaporum monſtrat differentias: *alkali* nunc eſt ſubtilius & acrius, nunc ☍ temperatius nunc amarum, nunc penetrans adſtringens, nunc moderatè dulceſcens, nunc alias innominatas & anomalas monſtrat differentias: hæc nunc inter ſe, nunc cum aliis diverſis miſta, contemperata, exaltata, immutata, qvas non alias prodent differentias, ſub 🜔ſi nomine venientes? Qvas non diverſas excitabunt fermentationes? Qvot,

qvæſo,

qværſo mutationes, & in ſapore, & in cæteris qvalitatibus exhibet muſtum, dum fit vinum & dum per reiteratas fermentationes degenerat in acetum, hinc l. denuò aut ranceſcit, aut vapeſcit, aut in vermes abit &c. unde ⊖ium differentias, ex aliâ atqve aliâ contemperatione & compoſitione cum aliis particulis, & inde fermentationum viciſſitudines varias, vel manu palpare poteris. Idem in ſangvine fieri cogites, in qvo variæ iſtæ ⊖ium combinationes, & ſyn. l. ametriæ, qvotidiè ferè eius ſtatum mutant, & conditionem alterant. Qvanta namqve aſſumtorum diverſitas, tanta ſaporum in ſuccis noſtris alteritas, & fermentationis varietas. Non eqvidem me latet, ſuprema fermenti ſtomachici poteſtas, omnia aſſumta, ſub acoris Dominio in ⊖ſum volatile tandem, bilis adjumento concurrente transmutantis, ſed & hoc ſcio, fermentum hocce ſingulis ferè prandiis & cœnis, ſub ſaporum, cæterarumqve qvalitatum ſuarum latitudine inſigniter variare: imò multas qvalitates, qvorundam ciborum, illæſas pertranſire ſtomachi anguſtias, imò ſæpius hoc contingere, ut vel acidum nimis, vel non ritè volatiliſatum, vel viſcidum vel ratione aliâ deficiens ex ſtomacho per pylorum effluat alimentum, in inteſtinorum verò gyris tùm ab acido pancreatis ſtagmate, tùm ab amaro & urinoſo bilis liqvore, varias alterationes & ſaporum ac proprietatum differentias ſuſcipiat. Silentio prætereo hîc exotica fermenta, qvæ ſub contagii formâ in nos irruunt & fermentationis in ſangvine motum naturalem, mirum qvantum turbant: ſunt namqve & ipſa de ⊖ium proſapia, nunc *alkalium volatilium*, unde febrium malignarum, petechialium & peſtilentialium, (de qvibus *vid. Pauli digreſſ. de febr. malign.*) nunc *acidorum*, unde ſcorbuti, luis ♀eæ, dyſenteriæ epidemicæ, multiplicativa propullulant germina. Ingens hæc ⊖ium varietas, ſub duplici Urinoſi & acidi in ⊖ſo conjuncti, vexillo militant, eam tamen ſub unitatis numerum ⊖is cujusdam primi, alii revocant: Omnis autem (in genere) qvæcunqve ſalium varietas, ex principiis mechanicis, magnitudine ſcil. figurâ, texturâ & motu, tùm ſui ipſius, tùm aliarum, cum qvibus coaluére, particularum definienda venit.

§. III.

Præter fermentationis haſce læſiones, & ſpiritus vitalis *Præſuppoſ.*

 ſangvi-

2. furorem Archei turbare actiones.

ſangvinis primarius incola, & Oeconomus noſtræ vitæ, interdum ſuas graves qvoqve patitur exorbitantias, *ſæpiusqve, (c. ſit impetum illud faciens Hippoc.) impetuosè nimis agitatur, rapideqve nimis commovetur, unde ingens actionum animalium imprimis* (ab hoc ſpiritu ceu primo Rectore dependentium,) *perturbatio ſuccedit.* Qvocunqve enim modo à cauſa aliqva occaſionali lædatur (irritari dicunt multi cum *Galeno*, in furorem agi loqvi amat *Helmontius*) mox extravagantiis ſuis inſolitis totam noſtram perturbat Oeconomiam, hinc ſcil. phreniticorum emergunt deliria, hinc vigiliarum inqvietudines, hinc convulſivæ membrorum contorſiones, & Epilepſiæ Herculei inſultus, hinc tenebricoſæ vertiginum obſcurationes: ut non dicam de enormi ejus in omnes operationes dictaturâ, dum Idearum ſeqvitur ductum, ſive ab extrinſecus advenientibus peregrinis pingatur, ſive graviorum ex affectuum eas interno concipiat motu, harum enim conſideratio ad hunc locum non pertinet.

§. IV.

Fermentationum iſta vitia, & Archei perturbationes, ut corrigantur, promtum ſæpè & tantum non præſentaneam poſtulant remedium, qvodqve, qvantum fieri poteſt, intemeratis agendi poteſtatibus agat, qvod agere debet. Et fermentationum qvidem labes, qva ratione melius, gram ⊖nio emendabitur remedio, modò ſine ſui immutatione ſangvini permiſceatur, qvod dum per os recipitur, vix ſperare licet. *Magnas enim alterationes, ſæpè & virium jacturas ſubeunt ferè omnia aſſumta, inprimis ſtomachi & inteſtinorum viis, tardoqve gradu in meſenterii & thoracis lacteis ad cor prorepunt.* De hoc qvis dubitare velit, qvi ſtomachici fermenti varietatem qvidem, (licet ut plurimum acidum volatile vel ſit vel naturaliter eſſe debeat) ſimul tamen & menſtrualem ſolutivam, ac fermentalem transmutativam perpendit potentiam? unde in pultaceum transmutata alimenta cremorem, qvicqvid anteà obtinebant, facultatum deponunt. Tantam, talemqve alterationem non qvidem in medicamentis fieri, putandum, inſignem tamen eam eſſe (habitâ tamen præparationis ratione, qva ea nunc magis nunc minus patentia, reluctantur illi menſtruo) eorum cum alimentis medicamentoſis analogia, dum plurima ex vegetabilium

Præſupp. 3. Medicamenta in primis viis multum alterari.

petitâ

petitâ claſſe, nonnulla ex animalium genere hauſta, facilè perſvadet: inprimis cum ſuperatis fermenti ſtomachici moleſtiis, duos adhuc in inteſtinis obvios habeant Dracones (ut eleganter dicuntur à *Tackio Orat. de Chryſog. animal. & mineral. p. 16. 17.*) Orientalem unum, lixiviali ☍ſo ⊖e impregnatum, Occidentalem alterum, acido ⊖ino menſtruo armatum, cum qvibus ipſis denuò pugnandum eſt. Ut ſilentio prætercam lymphæ miſcelam in receptaculo communi, unde nova ipſis accedit impreſſio, adeò ut qvædam aſſumta per ſe indifferentia, in primis viis ex illorum ſuccorum concurſu, fortè & connexu, demum in medicamentum abire videantur. Mineralibus generoſior qvidem eſt animus, & non adeò facilè dictorum ſuccorum potentiis auſcultant, illibatis tamen ea procedere agendi viribus, vix ſibi perſvadebit, qvi ea non ſecus, ac omnia cætera medicamenta pro varietate ſubjectorum, varias exerere vires (de ordinariis loqvor remediis, qvæ tyrociniorum & Chymiarum proponunt compilatores, nam de majoribus arcanis, & iis, qvæ diffuſione radiorum operantur, aliter pronunciandum, de qvibus inferiùs) dum ea nunc citiùs, nunc tardiùs, nunc fortiùs, nunc debiliùs, aliovè modo variè operari, ♂emqve eundem nunc adſtringere, nunc laxare, obſervat. Ex ſuccorum namqve horum ⊖inorum virtute contingit, qvod non tantum in diverſis ſubjectis, ſed in eodem, unum idemqve medicamentum, varias exerat virtutes: dum v.g. eadem pilularum doſis, nunc multùm, nunc parùm, nunc nihil operatur: qvod ex fermenti ſtomachalis majore vel minore acore, purgantium vegetabilium vim, in ⊖e volatili acri conſiſtentem, figente oriri facilè patet ex eô, qvod canes, ut ſuprà *§. 4. cap. 1.* demonſtratum, difficillimæ ſint purgationis, per medicamenta ore aſſumta, cum teſte *J. D. Majore, in Chirur. Infuſ. prodrom.* gr. 24. vitri ♁ii periſati, nullam dejectionem in cane produxerunt, cujus tamen vel 3. grana ſupra & infra non ſine periculoſorum ſymptomatum concurſu, noſtrum corpus exagitant. Qvale autem acidum in ſtomacho canum reſideat, vel oſſium deglutitio & in ventriculo diſſolutio abundè demonſtrant: unde & purgatio per venam injecta, qvia à ſtomachi acore non fuit infracta, citò & patenter in cane operatur. Simili modo ii ægri, qvi melancholici, ut dicunt,

ſunt temperamenti, vel melancholicis laborant affectibus &c. h. e. in qvibus acidum abundat (nam melancholia, Hippocrati eſt acidus humor) difficilis ſunt purgationis: unde & Spiritus ⊕-li, omnium purgantium vim aut imminuit, aut planè tollit. Eadem ratio eſt cum opio, cujus oleoſum volatile ſal, ab acido fixatum, omnem narcoticam & ſomniferam deponit virtutem, unde & canum vigilantia, vix ejus ingenti doſi poteſt debellari, *ut ſuprà c. l. dictum.* Hinc etiam melancholicis phantaſmatis obnoxii, ob acidum in iis abundans, præter alias cauſas, ab opio vel non vel difficulter ad ſomnum deducuntur. Venena animalium innoxiè aſſumi notum eſt, eaqve ex perturbationibus oriri, *Helmontio* acutè docente, hactenus à multis creditum fuit, unde & morſu tantum lethalem inducant noxam. Sed modernorum Italorum, imprimis *D. Redi, Archiatri Florentini,* experientia manifeſtat, in viperis liqvorem ſalivalem in dentium veſiculis contentum, expreſſum, in qvocunqve liqvore aſſumtum innoxium eſſe, ſin verò vulneri vel levi tantum cutis inciſuræ illinatur, ſeu ex viperâ vivâ, ſeu ex, qvocunqve in ſtatu, motua fuerit deſumtus, lethum indubitatò inferre, fruſtra etiam applicato, decantato iſto ſerpentino lapide, ex pileatis ſerpentibus confecto, qvod præter tract. de hac materia impreſſum ipſe Autor freqventi experientia confirmatus, mihi ſanctè affirmavit, cum aliis qvibusdam de hac materia, qvæ timor abuſus hîc ſcribere prohibet. Unde & *Celſus, Venena animalium non potu ſed vulnere nocere,* ſcitè docet. Hinc & Pſyllii ſecurè venenum qvodcunq; ex vulnere à venenato animali inflicto exſurgere valent, ſed ſin levem qvandam oris habeant læſionem vel parvam exulcerationem, ſuctu iſto intoxicantur. Unde qvæſo illius rei ratio petenda eſſet, niſi ſuccorum in primis viis ſtabulantium activitas, venenorum qvoqve eludat alias inſignem energiam: & qvid de ſalivæ adverſus animalium venena efficaciâ dicatur, ceu omnibus notum hic relinqvo. Qvare & ob horum ſuccorum diverſam rationem, faſtidit & non ſine ſingulari læſione aſſumit iſtud medicamentum unus, qvod alius ceu Ambroſiam exoptat: licet per conſvetudinem vel longam annorum ſeriem, alteratis ſuccis iſtis, idem poſtmodum, ſine alteratione aſſumamus. Balſamum iſtud omnium florum *Mel, à Democrito* ad vitam longam internè

maxi-

maximè comendatum fuit, unde & ſenibus illud præſcribit *Aetius*, propterqve ſingulares dotes, jam pharmacopæorum magis qvam coqvorum ornat officinas, unde & ſunt, qvi Mulſum ob ſalubritatem vino præferunt. Sed in qvibusdam propinatum mel, vel qvædam mellita, ingentes ſtomachi inflationes, tormina, cordis anguſtias, aliaqve hujusmodi ſymptomata concitare videbis, qvibus ſcil. à ſuccis iſtis, melli adverſantibus, tantæ excitantur effervescentiæ: id qvod de *ſaccharo*, qvod tamen cum ☉ & S. V. tam elegantem conſangvinitatem fovet, in hypochondriacis ſimiliter ad oculum patet, qvæ ſi de ſeqviori ſint ſexu, ſuffocationis uterinæ dictæ, patiuntur turbulentias: qvot e contrà & qvantis in in ſummis deliciis poſitum eſt ſaccharum? Qvibus nempè ſucci iſti blandè & Naturæ conſveto modo operantur. Ordinariæ ſanè medicorum ſunt qverelæ, medicamentum propinatum uni ſalubriter, ſine fructu eſſe applicatum alteri, imò interdum noxas intuliſſe huic, qvod illi panaceæ vice fuerat, iisdemqve licet conflictati fuerint ægritudinibus. Tanta ſuccorum horum in primis viis eſt vis, in alterandis partim, partim & imminuendis medicamentorum facultatibus; unde eò meritò incumbendum ſedulò, ut (in gravioribus inprimis vel contumacioribus affectibus) ſine iſtius alterationis ſuſceptione, immediatè eò portentur, ubi eorum reqviritur adjumentum. Qvod ſi medicamentum immediatè ſangvini permiſceatur, idem ſine ulla ſui alteratione operaturum, vix credo; unde & infuſa qvædam medicamenta, non immediatè, ſed certo interjecto temporis ſpatio, vires exeruere ſuas: ſed gravem illam & adeò notabilem inprimis viis nunqvam experietur, unde & medicamenta, qvæ canem per os non purgant, nec narcoſin inducunt, injecta tamen feliciter operantur. Cum econtrâ, medicamentum in primis viis jam non leviter immutatum, eandem tamen in ſangvine ſuſtinebit alterationem, qvam idem immediatè infuſum.

§. V.

Adhæc dum in ſangvineâ maſsâ, ſpiritibusqve ipſis altius radicatum eſt malum, ſævisqve ſæpius & periculoſis paroxyſmis ſe prodit, longa minis aſſumtorum eſt mora; anteqvam cum ſangvine commiſceantur, ut novas Naturæ ſuccumbenti ferant ſuppetias.

tias. Viæ namqve qvæ cognitæ hactenus ſunt, poſt Oeſophagum & ſtomachi cavum, longæ & implexæ inteſtinorum circumgyrationes, per qvorum porulos in lactearum ramulos, tranſudat remedium, & exinde per glandulas ad receptaculum commune abit, unde cum lympha ex partibus inferioribus aſcendente (falſitatis enim jam ſatis convicta eſt *Bilſii* de motu roris ſententia, tum per lymphaticorum ligaturas & valvulas, à *Ruyſch* detectas, tum per *J. H. Pauli anatomen*) per communem lymphaticorum truncum ramo axillari cavæ infuſum, ad cor demum deſcendit, deferri namqve aliqvam contentorum in inteſtinis partem, ad hepar, experimentis nondum comprobatum eſt. Qvæ medicamenti mora eò erit periculoſior, motusqve tardior, ſi medicamentum per ſe non ſit mobile ſeu volatile ſubtile & penetrans, ſed potiùs ſit fixum, terreum, aut concretum; unde eò tardiùs movebitur, faciliusqve hinc inde adhæreſcendo, longiores multò moras nectet. Præterea, qvasdam ejus partes ad loca Urinaria ex meſenterio, ad uterum in gravidis, ad mammas in lactantibus abire, valdè probabile à modernis eſt redditum. Urgente E. neceſſitate debile tardumqve auxilium afferunt per os aſſumta medicamenta, qvæ tamen per ſe aliàs ſatis ſunt vigoroſa.

§. VI.

Præſuppoſ. IV. Variare admodum medicamenta ſecundum operandi rationem.

Sunt namqve ſtupendæ medicamentorum etiam ſimplicium poteſtates, qvæ in ſuâ ſimplicitate ſunt ſufficientes ad ſanationem omnium morborum, modò legitimè ab artifice cognitæ, ab ergaſtulis concreti, qvibus ſæpè devinctæ latent liberentur, ut ad majorem operandi libertatem deductæ felicius operandi virtutes mirabiles & multifarias pandere qveant. *Hoc namqve certum eſt, magnam in medicamentis, qvoad operandi modum, eſſe varietatem.* Non conſiderabo ſubjecti, in qvod agere debent, in horas mutabilem ſtatum, de qva ſuprà, nec præparationis neceſſitatem, ſecundum qvam propriæ virtutes nunc in lucem protrahuntur & exaltantur, adjunctorum concrementorum ſæpius ſepultæ ſub cortice, nunc verò valdoperè alterantur & immutantur, qva ratione chymica qvamplurima, artis potius, qvàm Naturæ vi Nativâ agunt. Sed modum ſecundum qvem ſimplicia (de compoſitorum enim inutili & pompoſo apparatu nil dicam) operari viden-

videntur, qvantum præſens reqvirit negotium, conſiderabo. In genere verò nunc *corporali agunt contactu,* hoc eſt, materiali ſuarum partium cum ſuccis noſtri corporis inprimis ſangvine connexu & miſcela, nunc verò *virtuali tantum operandi virium diffuſione,* & radio veluti vel aſpectu ſui, qvod occultarum vulgo qvalitatum imaginariæ adſcribitur potentiæ. Hoc poſteriori qvi agunt modo, eis inprimis ſuccurrunt affectibus, qvi vel ab Archei emanant fonte, vel ab ejus potenti curantur Dominio; in qvem virtutes ſuas exerunt vel idearum ſuarum Tincturam imprimendo, vel novam ideam exuſcitando, vel radiativâ ſuâ vi illuminando, vel odore ſuo eum delectando & exuſcitando, vel ſub amuletorum forma inſenſibiliter influendo. Legantur ea, qvæ ſolito acumine *Helmont. tr. de verbis, herbis & lapidibus,* de ☿io in ▽ macerato ejusqve diffusâ vi diſſerit, item de vi radiativa 🜍rum metallicorum benedictorum, utpote qvibus correctis ac perfectis tota morborum cohors auſcultat (de qvibus videatur *Polemann. de 🜍e Philoſoph.* ut & obſervatu digniſſima cura *à Sebaſtiano Bartolo Pro Regis Neapolitani Medico,* anodyno ex 🜍e ♀is peracta, cujus relatio annexa proſtat ejus *tractatui Exam. dogm. Art. Medicæ)* ut & de ſingulari virtute, qvam nudus contactus lapilli Buttleri olei olivarum integræ lagenæ communicavit, *tr. Butler.* Multa namqve ſunt, qvæ ſub minima mole & pondere ingentes producunt effectus, vixqve deglutita ſtupendas ſubitò exſerunt energias. Meritò hîc conſideranda venit bufonum hoc in genere magna virtus, qvàm externo uſu tantùm præſtat, dum omnem qvamcunqve Hæmorrhagiam fortiter compeſcunt (qvod ſimiliter umbilicus marinus ex lapidum genere cum ſalivâ ex averſa parte applicatus præſtat) & □æ in continentiam qvamcunqve etiam ex veſicæ dilaceratione ortam, corrigunt, teſte *Heer. obſerv. 14.* & repetita Anglorum experientia, perfectumqve peſtis Xenexton conſtituunt. Oſſiculum ejus non dentium immanes odontalgias tantum ſedat, ſed & pulſibus infantum applicatum inſultus eorum Epilepticos ſiſtit, ex affectibus nutricis enormibus contractos. Uſnea manu detenta, ſangvinis ex ſecta vena impedit eruptiones. Manus longa tabe vel etiam alio morbo interempti cadaveris, ſuo contactu excreſcentias tollit, qvod *Helmontius* primus docuit, & Angli aliqvoties

Quædam operatur virtuali facultatum diffuſione.

ties feliciter experti ſunt, uti manus mortui infantis maculas nævosqve maternos delet. Odores qvid valeant, notum eſt; qvis enim non obſervavit aromatum odores dumtaxat guſtatorum confeſtim lypothymicos reficere, & debilitatos roborare? unde ſapiens *Democritus* odore panis vino aſperſi, labentem jam vitam ad aliqvot dies ſuſtinuit: moſchata ſuffocationes excitant mulieres, qvas caſtorei odor tollit, & graveolentia ſæpius ſopitas revocant Epilepſias. Sunt nempe odores, qvi dolores capitis, nauſeam, vomitus, tuſſes, ſingultum, vertiginem, Epilepſiam, Apoplexiam, dyſenteriam, movent atqve ſui contagio inurunt. Suntqve idcirco & alii, qvi conſimili modo eadem ſanant, aut ſaltem mitigant, ſi radicem fixiorem habeant. Ut expertè loqvitur *Helmont. Tr. Imago fermenti impregnat. maſſam ſemine §. 20.* Non deſtituuntur qvidem corporeis effluviis odores, ſed eorum corporeitas nil facit ad hos effectus; nam qvicqvid agunt, odoriferâ inducunt impreſſione, ſæpiusqve, ſine ulla in naribus alteratione Archæum tamen afficiunt. Sic enim peſtilens odor naribus non perceptus, Archæum horrore qvatit. Multa dicenda reſtarent de Amuletis, eorumqve influentiis, (utut qvædam ſint ex his, qvæ & ſuas emittunt Aporrheas) & inſigni Jaſpidis, Æthitis, Bufonitis, Corallii, Saphyri, Hæmatitis, Perſicariæ, Pæoniæ, Scrophulariæ, Vincæ Pervincæ, Sambuci è Salice, ungulæ Alcis, Dentis Eqvi marini, corii ſerpentum & humani &c. efficacia, niſi ad alia properarem, cum omnia ea medicamenta, qvæ virtuali poteſtatum agunt radio, ad Infuſoriam Chirurgiam nihil faciant, ſed potius, qvam diu optatos præſtant effectus, ejus praxin omnino excludant. Plura qvi cupit, elegantiſſimum citatum ſupra legat *Helmont. tractat; Ut & ſupra citat. Tractat. Bartoli Exerc. 10.*

§. VIII.

Ad ea ergo, qvæ corporali agunt contactu, actuqve ſangvini materialiter ſeſe immiſcent, me converto, eaqve ſub ſaporum formâ ſe nobis præcipuè manifeſtare, reperio, licet & alias habeant proprietates, ſecundum qvas multipliciter operari ſoleant. Saporum vero duas imprimis differentias notat *Helmont, unum* nempe, per qvem res ſunt acres, amaræ, ſalſæ, qvem ſenſit ſalium eſſe dignitates & officia: *alter* verò eſt ſpecificus, ſemini nempe appro-

priatus, vel ſeminalis. Medicamenta ergo, qvæ ſaporum ſub forma, h. e. ſalium ſuorum virtute in nos agunt, ea contactu corporali ſuccurrunt nobis, qvatenus nunc noxia, cauſas nempe occaſionales, tollunt reſolvendo, abſtergendo, exhalando, & expellendo, qvæ proprietates ſalibus ſunt congruæ, nunc qvatenus læſam in ſangvine fermentationem corrigunt, & emendant, qvam à ſalibus ortam, Salia qvoqve conſervant & reſtaurant. Hinc generali vel acris vel acidi ſapore ſe contrariam vim ſalinam infringere teſtantur remedia, qvatenus vero ſpecificus concurrit ſapor, ejus ſingulari corruptioni vel alterationi in corpore ſuccurrere manifeſtant: v. g. ſub communitate acrimoniæ volatilis, ſpecificè cochlearia & naſturtium ſcorbuto fumaria Ictero, centaurium minus febribus, cappares & fraxini cortex ſplenibus conducunt &c. De qvo *vid. Tackenii Hipp. Chym.* Metiri qvidem caloris & frigoris gradus per ſapores nituntur ſcholæ, ceu proprietatum cunctarum opifices, ſed notanter *Helmont.* diſſerit. *Tr. Diſpenſat. modernum §. 16. Tandem & ſingulis rebus ſpecificus ſapor, qvi proprietatem deberet docere, ſi qvid aliud externorum ſignorum. Eſt nempe præter acuitatem Cinamomi peculiaris gratia in ſapore, qvam in ullo vix reperies ſimplici. Sic gentiana Enula campana &c. præter communes amarores, ſpecificum ſaporem habent, qvi ſubter regulas ob ſingularitatem propriam qvorumcunq; ſimplicium redigi neqvit, ſolusq; proprietatum ſingularum eſt accuſator & diſtinctor.* Oraculum ſane *Hippocratis lib. de veteri medic. aptè* inculcat, *non calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum eſſe, qvod magnam agendi vim habeat, verùm amarum & ſalſum & dulce & acidum & inſipidum & acerbum, qvæ contemperata nulla moleſtia nos afficiant*, dum verò ſecreta per ſe extiterint, nobis nocent. Qvæ omnes ſaporum ſaliumve ſunt proprietates. Qvid mirum ergo erit, ſi contrariorum Specificorumqve ſaporum potentiis curentur, à ſalibus & ſaporibus inducta mala? Rem in animalium & vegetabilium familia ſe ita habere apertum eſt, in mineralibus qvam plurimis, inprimis qvæ de ſalium aut ſunt proſapia, aut ipſis cognata probatione qvoq; non eget. In metallicis paulò difficilius videtur negotium, ſed multa ex his imprimis fixa & qvaſi terreſtria ad ſalium claſſem revocari poſſunt, dum lixivialium ferè imitantur

naturam, acidum qvodvis p. n. abſorbendo & ſudores pariter ac urinas ſic provocando. Sed majora ex iis parata arcana ſeparatione precioſi nuclei à duro concreti cortice, *ſunt vera ſpecula lucentia, qvæ ita vim habent penetrandi, illuminandiq; Archæum, à ſuis erroribus, furoribus, atqve defectibus, qvod illum reſtituant in nitorem Tinctura totalis perfectionis, ut loqvitur Helmont. cit. loco*, de qvibus nihil in præſentiarum eſt, qvod dicam, cum iis inſtructus non opus habeat Chirurgia infuſoria, cum illorum vis & operandi promptitudo ſufficienter Medicum nobilitet ſpeiqve ægri abundè ſatisfaciat.

§. IX.

Qvia volatilia cæteris medicamentis ſunt potentiora.

Cæterum in medicandi virtute, ex ſalibus, volatilia cæteris palmam præripiunt, ſive in nativis exiſtentia ingerantur cum cæteris concreti partibus miſta, ſive qvod melius ab iis ſeparata per Chymica artificia, forſan & alterata ſeorſim applicentur 🜍a ſanè & ipſa, & qvæ eis cognatæ ſunt naturæ multa præſtant, ſed ipſa ut plurimum etiam ſalibus maritata reperiuntur, vel iis ſaltem amicè admodum ſe jungunt. Jungunt ſeſe ſanè libentiſſimè alkalibus, tam fixis artificialibus, qvam volatilibus naturalibus, ſubtili mediante acido, qvod in ſe gerunt, ſicqve volatilium potentias partim temperant moderatè, partim qvodammodò exaltant, ipſaqve ſub nativa ſua pingvedine digeſtioni noſtræ reluctantia, connubio iſtorum nobis ſiunt magis appropriata. Præprimis alkalia fixa, qvæ ſulphuris, h. e. acidi obſcuri cum volatili fiunt colliqvatione, ſi volatiliſentur magnorum pharmacorum adæqvant poteſtates. *Qvippe vi inciſionis, reſolutionis, & abſterſionis, delata ad limen uſqve qvartæ digeſtionis tenacitatem coagulatorum in vaſis fundamentaliter tollunt*, atteſtante id *Helmontio*, inter qvæ alkali Tartari volatiliſatum præeminet, dum ad ſuccedaneas liqvoris Alkaheſt dignitates accedat, Qvod ſi alkalibus iſtis adjungantur olea ♌ata propria, debitaqve circulatione abeant in Elixivia parva mirabilia, (ut ea vocat *Tachenius p. 37. & 155.*) efficient in magnis morbis, qvod de illis ſperatur, dum ſeſe in prima noſtra conſtitutiva ingerunt, de qvibus videatur *Helmont. Tria Chymicorum principia &c. §. 84.* qvorum cum non unusqvisqve poſſit eſſe poſſeſſor, imprimis cum præter occultam digeſtionem etiam ſingularis

gularis vaſorum apparatus à qvibusdam reqviratur, qvæ duo ſanè tam ad fixandum qvam volatiliſandum plurimum præſtant, à modernis ceu ſuccedaneum ſubſtituitur Sal volatile, ut vocant, oleoſum ſeu aromaticum, in qvibus partes aromatum volatiles oleoſæ, vel eorum plantarumqve aromaticarum olea Ωata, beneficio S. V. ſali volatili *ci juncta non contemnenda in qvamplurimis affectibus exhibent remedia. Sed ut ad ſcopum jam redeam, & de utilitate Chirurgiæ Infuſoriæ qvædam diſſeram, ſuccedit in

Cap. III.

Concluſionum de Chirurgiæ infuſoriæ uſu Explicatio.

§. I.

TOtum negotium, qvod de Chirurgia infuſoria adhuc viget, eſt de ejus uſu, qvem medicando præſtare valeat, qvibus ſcilicet in morbis conveniat, & qvisnam liqvor ſit infundendus; Prioris deciſio eſt facilior longè poſterioris determinatione, cùm nondum experientia ſatis demonſtratum ſit, qvid qvodlibet medicamentum immediato ſui contactu in ſangvine agat, ut taceam ipſius ſangvinei liqvoris obſcuram adhuc valdè craſin. Nihilom nus tamen paucis concluſionibus animi ſenſus, idqve generaliori ſaltem diſcurſu, prodam, ſalvo interim aliter, & rectius fortè, ſententium judicio.

Concluſio I.

Chirurgia Infuſoria legitimè adminiſtrata per ſe ſemper eſt utilis, interdum etiam neceſſaria, ſed debito tempore applicanda eſt.

§. I.

Eſt utilis, non noxia.

Applicatur eo ſcil. fine, ut *cito & potenter operetur*, hoc eſt, defectibus noſtris ſuccurrat medicamentum, ut ſupra *cap. 1. §. 8.* dictum. Qvi ſcopus per ſe ſalutaris & exoptatiſſimus eſt. Qvod ſi obſerventur neceſſariæ conditiones, & debitæ circumſtantiæ, tàm ratione ægri, qvàm ratione medicamenti, qvibus nempe in morbis, & qvo medicamenti genere, qvave doſi &c. conveniat,

non poteſt non emergere exinde ſperata utilitas, & per ſe nihil evenire mali. Qvod ut de omnibus in genere medicamentis verum eſt, ita qvoqve de infuſione valet.

§. II.

Eſt neceſſaria. Contingit verò interdum, ut & neceſſaria videatur infuſionis celebratio. Cogitemus enim ægrum cui vel ex paralyſi vel etiam convulſione muſculorum & fibrarum nervearum œſophagi, omnis ablata eſt deglutiendi qvicqvam potentia, tàm in qvam extra Apoplecticos aut Epilepticos vel uterinos inſultus: vel cui ex vaporibus ⊖laceis & ſtipticis in hypochondriaco & ſcorbutico affectu, loqvela (id qvod in JCto qvodam obſervavit *deſideratiſſ. D. Michaël.*) & ſimul deglutiendi facultas auffertur, id qvod etiam ex infuſo radicis Symphiti majoris epoto fieri, obſervavit *Hechſteterus Decad. 3. cap. 5.* Vel obſervemus, qvando fauces præcluſæ ſunt, aut tonſillarum tumore aut partium vicinarum imprimis laryngis & œſophagi muſculorum inflammatione in angina: in qva vel pro aëris tranſitu, interdum arteria aſpera in Laringothomia perforatur. Et poſito eſſe apertas fauces, tantus tamen horror ſæpius invadit ægrum, ex aſpectu ſolo remedii, ut qvodcunqve potius patiatur malum, anteqvam vel tantillum ſvaveolentis licet & inſipidi deguſtet medicamenti, ob id tantùm, qvod pharmacopæam oleat, in qvibus etiam iſto horrore adeò ligatum eſt ſæpius ventriculi orificium, ut nihil omninò admittat, aut ſi admittat, dicto citius denuò ſuperiora verſus rejiciat. Familiare qvamplurimis in morbis eſt ſymptoma obſtinatus vomitus, ut qvicqvid ingeritur, in momento denuò emittatur. Qvid dicam de Lienteria, in qva omnia aſſumta & ſic etiam medicamenta ſicut deglutita ſunt brevi poſt per alvum excluduntur; Aut cœliaco affectu, in qvo aſſumta in ventriculo alterata qvidem ſine ulla tamen heterogenei ab eo, qvod Homogeneum nobis eſt ſeparatione, & per vaſa in corpus diſtributione egeruntur, vitio vel ductus, per qvem bilioſus pancreaticusqve ſucci deſtillant in inteſtina obſtructi, vel ob infarctos vaſorum lacteorum, à muco pituitavè viſcida illa, copioſiore & craſſiore, qva ordinario inteſtinorum parietes oblinuntur. Forſan & *D. Majoris* ſuſpicio locum habet, dum ex adſtrictione oſculorum vaſorum in inteſtina hiantium,

tium, vi medicamenti acidi & ⊖-lici, diſtributionem medicamenti omnem impediri aſſerit. His ſimilibusvè in caſibus ſi malum urgeat, externa verò remedia ſint nimis imbecillia, ut & interna, (qvod freqventiſſimè obvenit, idqve ob alterationes, qvas ſuſcipiunt in primis viis, vi de *ſuprà cap. 2. §. 4.*) qvid tentare aliud poteris, niſi Infuſoriam Chirurgiam? vel ſi omnibus aliis fruſtra tentatis ad extrema perventum ſit, ita tamen, ut nondum mors fores pulſet, nihil tamen appareat, qvod fieri debitè poſſit, uno verbo, ſi pro deplorato habeatur æger: ne eum relinqvas, extrema potius tentes in extremis, unde chirurgia hæc tunc maximè neceſſaria erit. Rectè enim *Fracaſſatus cit. ſupr. loco p. 425. deploratos eam reſpicere morbos*, aſſerit.

§. III.

Sed dum adhiberi debet, obſervandus eſt imprimis temporis articulus. Occaſio nempè eſt præceps, Autore *Hippocrate ſect. 1. Aph. 1.* qva ſemel elapſa à poſteriori eam ob ejus calvitium nunqvam deprehendere poteris. Hæc ut omnis medicationis conſtituit animam, ita in ſpecie in generoſiorum medicamentorum uſu, ad qvæ & Chirurgicæ infuſiones pertinent, ſtrictiſſimè obſervanda venit. Si ante conveniens tempus eam adminiſtras, qvid aliud agis, qvam qvod naturam turbas & perturbas, fermentationemqve acriorem & vehementiorem efficis, naturamqve adeò non leviter proſternis. Sin, elapſo convenienti momento, tardiùs advenias, naturæ jam ſuccumbenti fruſtra manum porrigis, qvam apprehendere neqvit, Archæumqve fruſtra exſuſcitari ſtudes jam ſopidum. Non ergò in agonizantibus conveniens ejus eſt uſus, qvocunqve in ſtatu ſit negotium, niſi ſub agonis vocatus ſis extremitate, & tunc non niſi prognoſtico benè munitus, negotium aggrediaris. Neceſſitatis tempore ergò in agonizante eam celebres, non verò tempore commoditatis ſeu electionis, qvando ſcil. adhuc deliberare potes, qvid factu opus ſit. Qvid enim facies in agone, ubi natura jam proſtrata & non cooperante, fruſtra ſunt omnia, Fermentatione ſangvinis jam ferè abolita, aut ob nimiam ejus diſſolutionem ex abundantia alkali ſeu volatilis, vel nimiam coagulationem ab acido peregrino, vel nimiam craſſitiem ex defectu diluentis ſeri, qva ratione novam

Applicandi tempus ſit ſtatus morbi.

ſuſcita-

ſuſcitabis fermentationem ſcilicet vitalem, ubi liqvor eſt ineptus ad ejus ſuſceptionem: aut ſi fiat motus in ſangvine renovatus, hoſtilis potiùs erit effervescentia, qvam debita, & ſub Archæi Dominio gubernata fermentatio. Et dum jam in labiis extremis reſidet diffugiens vita, qva ratione certus es eam operationis expectaturam ſucceſſum. Ut taceam diffamari ſic injuſtè generoſi remedii potentiam, non ſecus, ac abdominis hydropici paracentheſis, ob tardam nimis, qvod ferè ſemper uſu venit, adminiſtrationem, apud multos in infamiam, apud qvamplurimos in deſvetudinem abiit, teſtantibus hoc graviſſimis Autoribus. In tempore ergò infunde; Niſi agonizantis vocem latius extendere velimus, eosqve pro talibus habere, in qvibus multa egregia remedia fruſtra jam adhibita, dubiam ad minimum faciunt ſpem, modò non exitium futurum prænuncient, qvo ſenſu aliqvo modo tolerari poteſt in agonizante infuſio. Tempotis autem ut obſervetur conveniens momentum, diſtinctionis morborum in acutos & Chronicos habeatur ratio. De Chronicis utpote inducias dantibus & longa mora ſævientibus res eſt facilis, eos non depoſcere infuſionem, nec in principio, nec incremento, ſed tantùm maturo in ſtatu, dum uſitatis & canonicis incaſſum adhibitis remediis, malum ob id non tam remittat, qvàm indies magis ſæviat, tunc ſine periculo fieri poteſt, ſine mora fieri debet, infuſio. Qvod ſi paroxyſmorum habeant viciſſitudines hujusmodi affectus, iiqve ſint truculentiores, nec facilè aliis ſuccumbant armis, non obſtat ſanè, ubi ſymptomata urgent, in principio vel incremento paroxyſmi particulari, inſtituere infuſionem, pro tollendo ſymptomatum impetu, licet forſan incrementum morbi vel principium ſit univerſale. Sunt namqve hujusmodi paroxyſmorum viciſſitudines veluti morborum acutorum particularium, in Chronico univerſali intervenientium intervalla, qvæ violento impetu & urgentibus ſymptomatis, urgent celer ſimulqve potens remedium. Qvod ſi morbi ſint acuti, in his certè vel qvodlibet temporis momentum eſt admodum pretioſum. Fermentationis tamen in ſangvine in his habeas rationem, obſervando, an ea ſit talis, qvæ [illegible]ando heterogeneas fæces inſtar ♀i in vino (qvod coqvere vocarunt majores noſtri) aliqvando earum totalem ſpondeat excluſionem per Criſin ſeu fiat excernendo

ſeu

ſeu transponendo in Abſceſſum. Negligere eqvidem bonus Medicus Criſin debet, qvia anticipare: ſed ſi hoc non factum ſit, vel fieri non potuerit, naturam ne turbes infundendo, ſed ſpectatorem agas ſedulum ejusdem actionis, ſimulqve miniſtrum providum ejusdem indigentiæ. Qvod ſi nil horum appareat, & dubio marte adhuc ferveat pugna, naturam inter & morbum, cum ordinaria aliasqve ſalubria non profuerint remedia, ſicqve vix aliqvid boni ominari qveat Medicus, res licet videatur hic periculoſæ aleæ plena, cum per ſe incertæ hoc in caſu ſint prædictiones vitæ & mortis, tamen in ſtatu morbi infundere potes, vel ut adjuves naturæ potentiam, vel ut infringas morbi ſævitiem: Imò interdùm & debes, ſi ſcil. ſigna jam ſe manifeſtare incipiant vacillantis & nutantis naturæ. Intermiſſo convenienti hoc tempore, ſi natura ſuccumbat, vereor ne fruſtra poſt feſtum accedas, & dilates potius ad unum diem mortis fatales terminos infundendo, qvàm eos ad annos aliqvot feliciter & exoptatò extendas.

Concluſio II.

Liqvor infundendus pro vario ſcopo eſt variandus, præ cæteris tamen ſalinus volatilis temperatus ſeu oleoſus videtur utilis, & hinc opiatus.

§. I.

Reſpondeat ex Diametro affectui medicamentum, ut ille ergò eſt multiplex & varius, ita & hoc. In genere tantùm univerſalia conſideremus, purgantia nempè, diuretica & ſudorifera, confortantia, ad qvæ pertinent & opiata, & qvæ ex his commode infundi poſſint, ponderemus.

§. II.

Purgantia qvod attinet, ad qvæ & vomitoria pertinent, cum majoris & minoris activitatis ratione tantùm differre videantur, ea commodè infundi poſſe, & cum ægri Euphoria, non videtur veriſimile. Sunt namqve ferè omnia propriè ſic dicta purgantia, ob malignitatis notam ſuſpecta, obqve id parva vel mitiora qvibusdam audiunt venena. Fermentando nempè reſolvunt, & reſoluta ſeu colliqvefacta putrefaciunt, idqve promiſcuè tam vitales ſuccos, qvàm nociva excrementa. Unde & æqvaliter tam in ægrum

Purgantia non ſunt infundenda.

qvàm

qvam ſanum ferociunt. Hincqve virium lapſus, genuum tremor, faciei macies, & oculorum decidentia, purgationum vim ſeqvuntur, licet per os ingerantur, indeqve ſuccorum in primis viis ſtabulantium experiantur prius alterativam vim, de qvo videatur *Helmont. tr. poteſtas medicam.* §. 33. *& de febribus cap. 5. & Andr. Knephelii Method. Medendi Febrib. Epidem. & peſtilentialib.* Qvod ſi ergò immediatè infundantur venis, qvas non turbas dabunt toti corpori, unde & canes per medicamenta purgantia infuſa, qvæ per os eos nil movent, non ſine gravi & periculoſo ſangvinis motu, indeqve gravibus ſymptomatibus, purgantur, imò per Antimonialia vitam & excrementa ſimul evomunt; qvid non fiet ergò in imbecilliori corporis noſtri machina? Hinc namqve purgantia non adeò violenta, minuta doſi infuſa, homini vomitus induxerunt, ut ex experimentis Dantiſcanis ſuprà *cap. 1.* §. 5. apparet. Corrigi poſſunt purgantia, non qvidem per pallium aromaticum, ut communiter, ſed ridiculè, contingit, neqve per acida, qvæ eadem caſtrant, ſed per artificioſam fermentationem. Verum cùm natura inferiores abdominis latebras excrementorum ſeparationi deſtinaverit, qvidni ejusdem ſeqvamur ductum, & per os ad inferiora mittamus ea, qvæ per inferiora purgare, aut immediatè ex ſtomacho vel inteſtinis evacuare debent, cum tutiùs longè & jucundius fieri poſſit.

§. III.

Nec Diuretica. Diuretica qvod attinet, in eorum uſu imprimis diſtingvenda *urina potus ab urina ſangvinis.* Illa enim, cum ex primis viis ante Chymi cum ſangvine permiſtionem, ſecernatur, ut multa id admodum probabiliter perſvadent, ad ejus excretionem infuſio in venam facta, omninò erit fruſtranea. Qvod attinet ſangvinis urinam, per infuſionem ſangvinem ita diſponi poſſe, ut facilior ſeroſi laticis in renibus fiat ſecretio, idqve beneficio injectionis liqvoris nitroſi volatilis, nullus eqvidem dubito, cum & communia ſudorifera, qvæ ſangvinem fundunt & attenuant, niſi per poros cutis excerni qveat ſerum, per urinam copioſam ejus exitum promoveant. Sed in morbis, ubi neceſſaria eſt urinæ provocatio, diuretica communia per os aſſumta omninò ſatisfaciunt ſcopo, & cum in iſtis affectibus nulla ſit urgentia, commodeqve repeti qveat diureticorum propinatio, non opus videtur fruſtra ad generoſum hoc confugere

remedi-

remedium, cum ex diuretico infuſo tam citò ſudor qvam urinæ fluxus excitari poſſit.

§. IV.

Sudorifera autem ſunt, qvæ commodè infundi poſſunt, qvando vel aſſumi neqveunt, vel ſine ſperato ſucceſſu aſſumta fuerint; *Benè autem Sudorifera.* Cumqve ea, qvæ per ſe ſudoriferam vim obtinent, ſubtilium & tenuium ſint partium, h. e. omnia ſint volatilia, & in ſpeciè ⊖ina, ſanè commodè, ſine ſangvinis ſimiliter ⊖ini volatilis noxâ infundi posſunt. Ut namqve acidum ſudoris inhibet excluſionem, coagulando ſangvineam maſſam, unde & nimios ſudores, qvæcunqve acida fixa feliciter refrænant, (niſi acida perfectè ſint volatilia, qvo in caſu potiùs ſubtiliſant, qvam condenſant ipſa:) ita econtra omnia ea, qvæ acidum abſorbent & præcipitant, tam fixa, qvam volatilia, dum fluidam & tenuem reddunt eandem, denuò ſudorem inducunt; Cum grano ⊖is tamen hæc accipienda ſunt; nam licet revera res ita ſe habeat, nimia tamen ſangvinis diſſolutio, h. e. debitæ conſiſtentiæ defectus, ex alcali abundantiâ, (ut ex ☍ ♀i infuſo, patet in cane,) non leve etiam ſudori infert impedimentum, non minus, qvam ſangvinis p. n. efferveſcentia & ebullitio, qvarum illa in ſtatu lethali, hæc in principio ardentium, forſan & malignarum reperitur, & iſto in caſu incaſſum propinantur diaphoretica. In his E. caſibus, diaphoreticis volatilibus optimo jure adduntur acida, qvæ debitam ſangvinis reſtituunt conſiſtentiam, & ſimul qvoqve efferveſcentiæ impetum præcipitando refrænant, unde ſpiritui camphorato theriacali volatili nervosè adjungitur in *diaphoretico in peracutis*, Tincturâq; bezoardicâ *D. Mich.* Spir. ⊕-li acidus. Qvod ipſum medicamentum an commodè infundi poſſit, dubito, metu coagulationis ſangvinis à Spiritu Vitrioli. Sed hæc obiter. Per ſe ſunt tantum volatilia ⊖ina, qvæ inducunt ſudores, comendatqve ob id *D. D. Major* Spir. ⊖✳ci ad ℥ß; puriſſimum illud alkali volatile, cui nihil omninò ☍ adhæret, ut in Spiritu C. C. ſangvini human. &c. contingit, ipſiqve addendum ſvadet Spiritus Vini camphorati ʒj. cujus uſum eqvidem non diſſvadeo, ubi extinctus propemodum cum ſangvinis fermentatione calor denuò exuſcitandus, ut eo facilius ſudor ſeqvatur. Sed ſi ſe mutuo coagulent hi duo Spiritus, qvod vereor, artificioſâ antè inſtituta digeſtione unita, ejus mandato cum ℥ijß ▽æ cujusdam con-

fortatior infundi poſſunt: Vel conjungatur beneficio S. V. cum 🝆 *peſtilentiali Henisii* ex camphorâ, ſuccino, citro, Spiritus ✱⊖ci, in Spiritum ⊖inum 🝆ſum, & ejus ʒj. vel plus, minus pro ratione ægri & morbi, vel cum vel ſine vehiculo infuſa non contemnendum adminiſtrabit ſudoriferum. C. C. qvid valeat, lippis & tonſoribus notum, inprimis in malignis, cum totus Cervus ſit alexipharmacus, hujus E. Spiritus, ⊖e ſuo probè eſſentificatus, ut dicunt, camphoræq; certâ qvantitate per reiteratas rationes maritatus, excellens contra malignas præbet ſudoriferum, non ſine fructu ad ℈ij. vel ʒj. infundendum. Eſt enim in Camphora ſingularis vis contra malitioſarum febrium ſævitiem, unde & omnibus medicamentis admiſcendam eſſe, jubent Practici. Alia etiam ſalia volatilia pro ſudore ciendo, commode injici poſſunt, ex ſangvine ſcil. humano & cervino, in ſpecie ex Viperis & ſcrpentibus, qvarum balſamica vis, Naturæ noſtræ amiciſſima: qvorum ⊖ium vis, non tantum pro ſudore ciendo, ſed & pro aliis ſcopis ſatisfaciendis, creberrimè in uſu eſt, ut inferius patebit. De doſi hoc in genere moneo, circa eandem experientiam eſſe conſulendam, qvæ ut omnium aliorum medicamentorum prima docuit doſin & confirmavit, ita etiam, qvoad infundendorum qvantitatem, ea ſola magiſtra erit, & per crebrius repetitas injectiones, qvantum injiciendum monſtrabit; Qvo autem tutò fieri poſſit experientia, à parva doſi incipiendo, ſenſim progrediendum, donec qvid valeant ægrorum humeri, qvid ferre recuſent, innoteſcat. Qvâ cognitâ poſtmodum eadem pro ratione virium ægri impetus morbi, neceſſitatis, ipſiusqve liqvoris virtutis, varianda venit.

§. V.

Ut & confortantia.

Ad Confortantia me confero, qvæ licet rarò adhibenda videantur, cum vel per os aſſumta ſpirituoſa, vel etiam odorifera ſæpè ſufficiant, nihilominus conſiderationem merentur. Sunt autem talia injicienda, qvæ ſpiritus ſuſcitare & vegetos reddere, vel ſaltem ipſis, ceu aliqvo modo conſangvinea, facilè ſe jungere poſſunt. Simulq; ſangvinis æqvabilem fermentationem conſervare valent. *Cinamomum* hîc omnibus palmam præripere videtur, ut & *ambra*; hæc duo enim ſingulare qvid præ ſe ferunt, licet poſterioris natales ſint obſcuri, modernorum tamen, inprimis Anglorum obſervationes, eam cum ſpermate ceti balænorum eſſe fructus, illamq; in inteſtinis,

hoc

hoc vero in cerebro reperiri, ferè confirmant. Sulphurea ſpirituoſa Salinis volatilibus juncta hic convenient, unde Sal volatile oleoſum *Dn. Sylvii*, (qvod per os aſſumptum etiam mirabiles monſtrat vires) hic futurum eſſet egregium, aliaqve huic ſimilia, de qvibus ſupra *cap. 2. §. 9.* imprimis cum & ex cinamomo parata. Hæc namq; & fermentationi ſangvinis & Spirituum robori egregiè conducunt. Ad pura 🜈ea magis inclinat *Marchius*, unte Sp. Vin. ſubtiliſſimum mere 🜈eum, ab omni ⊖ina acredine liberatum, cum olei vel roſarum vel cinamomi & tantillo camphoræ junctum, præfert, ipſi tamen, ſi commodè fieri poſſit, aliqvid 🝆 ⊖ci adjiciendum putat. *vid. Major. chir. infuſ. p. 77.* Reſtaurativus *D. Sachſii* liqvor, Salino-volatilis ſanè non contemnendus ex 🝆 ſcil. cinamomi cum oleo ♌ato ſuccini juniper Sale volat. C. C. &c. artificioſè junctis. Eſt etiam egregia ambræ Eſſ. cum ≏ roſar. parata, ſangvinis rubineam tincturam exactè referens, vel ≏ roſar. ambratus ex ambabus fermentationis adjumento paratus, niſi nimia qvædam exæſtuatio in ſangvine metuenda. Unde miſtione cum ſale qvodam volatili aliqvo modo temperentur, tunc enim ſub moderata doſi de felici ſucceſſu non deſperarem.

§. VI.

Ad confortantia, qvæ ſpiritus exſuſcitant proſtratos & langventes, ea etiam pertinent, qvæ Spiritus impetuoſo motu ferocientes, & tantum non furentes, ſopiunt, eorumqve periculoſum impetum compeſcunt, *opium* nempe & qvæ ex eo procedunt medicamenta. Magnum namqve ſæpius ægro imminet periculum, ex ferocia iſta Spiritus, qve gubernacula vita deſerens, omnia conturbat, de qvo ſupra *§. 3. cap. 2.* locuti ſumus, qvi exinde dubiæ ſpei eventus, partim prænuncius, partim causâ exiſtit. Hos fluctus qvod ſedat, has furias qvod placat, magni remedii meritò obtinet nomen, & hoc eſt *opium*, qvod, qvicqvid agit, unicè motum Spiritus ſedando agere videtur. Hinc namqve dolorum remiſſio, hinc ſvavis qvies, omnisqve ferocis motus optata ſedatio unde & turgeſcentia materiæ peccantis, orgaſmusqve humorum facilè deſinunt. Qvas vires qvo modo exeqvantur, opiata, hoc in loco non attinet dicere, ſunt, qvi dicunt probabiliter, figere eadem Spiritus, hoc eſt, condenſare eosdem: & certo modo coagulare, unde mobilitas, indeqve facillima cujus- *Item Opiata.*

 cunqve

cunqve objecti impreſſionis receptio ſupprimuntur. Multi ſunt, apud qvos maximi medendi Arcani locum tenet ſomni vel qvietis in Acutis productio, hinc namq; dolores vigiliæqve urgentia aliàs, & ob Spirituum gravem jacturam multum debilitantia ſymptomata ſopiuntur, omnesq; corporis noſtri ſucci, qvi vigiliis exaſperantur, ſopore inducto blandè temperantur, unde omnium vel graviorum ſaltem ſymptomatum remiſſio, efferveſcentiæq; imminutio, unde mox coctionis clariora ſigna ſe produnt, facta qvadam præcipitando utilis ab inutili ſeparatione, qvæ ante ob omnimodam ſangvinis perturbationem erant vel nulla vel ſaltem levia. Hinc facilior procedente tempore vel fit Criſis, vel artificialis aut per ſudores aut per urinas materiæ coctæ ſeu præcipitatæ ſecretio: Spiritibus qvoqve qvietatis, in ordinem qvodammodo redit microcoſmi turbata antea reſpublica, dum rector ſupremus furore placato, id qvod ſuarum eſt partium, denuò obſervat, qvæ omnia legitimum opii uſum facilè ſeqvuntur. In febribus ardentibus, ut & malignis ſane qvamplurima præſtant, teſte experientia & *Johanne Daniel. Horſt. in judicio d. Chir. Infuſ. p. 83.* Inter alia hæc ejus notatu digna ſunt verba: *opiatorum* 🜍, *à qvo ſpirituum motus efferos & concitatioris ſangvinis turbas frenandi, domandi, & ſopiendi vim obtinet, feliciter deſideratum ſudorem conciliat &c.* & paulò poſt, *opium eſt ſummum ſudoriferum, ♀em inſuper excitat, ſpiritus congregat, & ita roborat, ut inſurgant in qvemcunq; morbum.* Purgantibus certè additum, vel præmiſſum eorum virulentiam corrigit, cum ambra miſtum à multis pro ſecreto habetur ♀reo. Unde & *Indi* communiter pro virium reſtaurativo ſingulari habent, ſicut revera eſt in calidioribus regionibus (*vid. Bontius Animadverſ. in Gratiam ab Orto in cap. 4. p. 3.*) & ut eo meliùs placeant ſuis fœmellis in concubitu, qvibus non tàm repetitus qvàm una vice continuatus placet actus, antea opio, ceu peculiari armatura ſe muniunt.

§. VII.

Sed non ſine ratione qvamplurimi metuunt in opio 🜍 qvoddam pravum, ſylveſtre, & narcoticum, qvod ita reverà eſſe, nemo eſt, qvi dubitas; ſed ut huic occurratur neceſſitati, obſervandum, meconium potiùs eſſe, qvam verum opium, qvod 🜍e iſto deleterio ſit imprægnatum, ob cruditatem ſuam. Sed cum rara avis in

noſtris

noſtris terris ſit opium verum, meconium ejus loco debito modo eſt corrigendum, ſed non per *rorem majalem*, hæc enim correctio parum plus præſtat, qvam qvod opium ſuperficialiter tantùm depuret, nec per Sp. Vin. hæ enim deleteriæ qvalitatis eſt potiùs exaltatio. Nec per acida, hæc enim eſt opii caſtratio, cum ejus vis in ſale volatili oleoſo cõſiſtens acidis iſtis multum infringatur; potiùs ⊖*e alkali fixo imprimis* ♀*i cum therebinthina* debita ejus fiat per digeſtionem correctio, ſic namqve opium tutum & mirabile in magnis qvoqve morbis fit remedium, hinc notanter loqvitur *Helmont. Tr. jus duumviratus* ſſ.31. *Sopores tam morboſi qvam artificiales ſive opiatorum optimè debellantur per lixivia &c.* Sicut aliàs etiam ♁♀ legitimus purgantium eſt corrector. Optima omnium eſt correctio, qvæ per artificialem fit fermentationem, cum ſucco qvodam ſtomachico, qvo opium ſic correctum abit in remedium anodynum, ſine Narcoſi, & cujus x. grana non plus vel minus proſunt aut nocent qvam xxx. Hoc modo præparatum celebratum apud doctiores qvosdam exteros, eſt remedium, ſuntqve, qvi pro *Helmontii* Laudano habent opiato, de qvo nempe *tr. citat.* ſſ. 64. dicat, *felix æger, cujus auxiliator Medicus novit lethalia è papavere ſeparare, retento auxilio excitatore poteſtatis in duumviratu.* Hujus ultimo modo correcti opii, tàm liqvida qvam ſolida ſub forma, conveniens doſis ad viij vel x grana cum ſeu q. ▽ cinnam infuſa nobilitabunt Medicum, qvi legitimum ejus noverit uſum, ſic namqve & citius, qvoniam ſæpiſſimè periculum in mora, & potentius, qvoniam nulla in primis viis ejus fit alteratio, operabitur, de qvo ſuperius *cap. 2.* ſſ. 4. ſunt eqvidem adepti, qvi ♀ ♀is anodynum jactitant, (*cujus oleum elementum ignis* ♀*is vocat Helmontius*) & qvo egregiam iſtam curam peregit *Bartolus*, de qva ſupra *cap. 2.* ſſ.6. locutus ſum, de cujus veritate nullus dubito, cum ſciam, Aqvilam albam ex ♀e primum ens elicere, eoqve in Crocei coloris habitum ſe veſtire, unde egregiam ſtomachicam anodynam & antiqvartiam vim acqvirit, cæteras ut taceam operandi virtutes. Cæterùm cum non omnibus liceat adire Corinthum, indeqve ♀ illud ♀is accerſere, opio interea nos contentare poterimus.

§. VIII.

Sed qvod ſuperiore concluſione inculcaverim, temporis vel maximè habendam eſſe rationem, pro inſtituenda infuſione, id impri-

imprimis & in opii injectione obſervandum. In genere namqve adhibendi tempus opiata, in acutis *eſt morbi incrementum*, demonſtrante *id Ballonio lib. 1. Conſil. 65. p. 379. Et Lindenio in Colleg. privato ſupra Hartman. prax. Chymiatricam cap. de anodynis, non principium*, ubi nullus eorum eſt uſus, *non ſtatus*, ubi vel impedies Criſin, ſi morbi eventus eſt ſalutaris, vel fruſtra adhibes opium, ubi inclinante ad mortem ægro, Spiritus oppreſſi & proſtrati, ulterius non ſunt ſopiendi, ſed potiùs excitandi: ne langvori eorum ſuperinducta artificialis qvies, ad perpetuam qvietem ægrum deducat. Fiat ergò opii infuſio, non, qvod ſupra innui, in ſtatu, ſed vel fine principii vel incremento morbi, ſi per os opium vel aſſumi non valeat, vel aſſumtum nil proficiat, ut furore Archæi aliqvantiſper ſopito, hic expeditius id, qvod agendum ſit, agat, pro conſervatione œconomiæ vitalis, & perficiat.

Concluſio III.

In affectibus ſubitaneis hincqve peracutis nil promtius auxiliari poſſe videtur infuſione v. g. in Syncope & cordis palpitatione, Apoplexia, vertigine tenebricoſa, & Epileptico inſultu graviori.

§. I.

Turbam in medium produco omnibus terrificam, ægro ſæpiſſimè fatalem, qvæ ut inopinata eum ſæpiùs aggreditur violentia, ita citiſſima jugulat ſtrage. Advolet ergò Medicus & qvidem generoſiſſimis inſtructus armis. Multa hic præſtant odores, ex volatilibus elevati oleis, de qvibus *ſupr. §. 6. cap. 2.* Spiritus volatiles ardentes, in os injecti, ſalini volatiles immiſſi, juncti in ſalia volatilia oleoſa, tantùm non miracula interdum præſtant, dum Spiritus noſtros, ordinaria non expectata in primis viis alteratione, dicto citius interdum exuſcitant ſopitos, vel revocant abeuntes, de qvo videatur *Horſtius judic. ſed chir. infuſ. p. 76. & 77. & ſupra, citato loco.* Unde hæc omnia tentanda prius, anteqvam ad generoſiora abeamus remedia. Sed qvid? Si ægro hæc per os infundi non poſſint, vel tardè nimis operentur, vel æger horum ope non reſtituatur, ſi ſingulis momentis expectetur fatum, ſi metus, ne nunc ſyncope extingvatur, nunc apoplexia vel Epilepſia ſuffocetur? Hîc nec timidum ſe præſtet Medicus, licet graviora ſint mala, ſicut nec tumidum

ſe ex

ſe exhibeat in levioribus, Occaſione potius agendi arrepta, intrepidè infundat, ut generosè curet.

§. II.

Syncope ſanè, qvæ Microcoſmi eſt Ecclipſis, ob Spirituum luminoſitatem, indeqve eorum irradiativam vim, tunc ferè extinctam, qvamplurimas agnoſcit cauſas, in ſpecie tamen, qvando imprimis infuſionem poſtulare videtur, ejus origo, eſt *vel ex nimia ſangvinis diſſolutione*, unde Spiritus, dum non generantur copiosè, interea exhalant, *vel ex nimia ejus coagulatione*, unde iidem violenter opprimuntur. Illud ardentibus in febribus malignisqve ſæpè uſu venit, hoc in illa ſyncopis ſpecie, qvam cardiacam nonnulli vocant, & ſæpius cum apoplexia confunditur, ſi ſit gravior (vid. *Hoffmann in Inſtit. Med. & idem eleganter explicat Lindenius Colleg. in Hartman. cap. 11.*) lævior verò ſi ſit, catarrhi ſuffocativi nomine venit, ab ignaro vulgo, itemqve in hypochondriacis ſuffocationibus &c. evenit: hujus cauſa eſt ſangvinis in præcordiis periculoſa ſtagnatio, ex acido exceſſivo ab inferioribus partibus allato, imprimis à pancreatis acido nimis vel auſtero ſucco, ſangvini infuſo, oborta. Ea, qvæ infundenda veniunt hoc in puncto, cum eis conveniunt, qvæ ſuprà *concluſ. 2. §. 5.* retuli, ex *cinnamomo* inprimis & *ambra* parata, hac tamen cautela adhibita, ut in priori caſu ſangvinis ſcil. nimia diſſolutione, ſulphureis & Spirituoſis, moderatè acida, ſed volatilia (fixa enim nimis periculosè coagulant) addantur, qvo ſangvini debita reſtituta conſiſtentia, deficiens ejus redeat fermentatio, Spiritusqve vitales ne novo ſuſcitentur & retineantur, unde acetum ex vino generoſo cum S. V. volatiliſatum, ▽æ cinamom. vel Spiritui roſar. ambrato additum, fortè ex uſu foret: vel acidus volatilis tamen viridis æris Spiritus, ſine ♀ additione præparatus, & ſi opus ſit S. V. ulterius mediante digeſtione temperatus, tum modo dicto ex uſu erit. *Syncope.*

§. III.

In poſteriori verò caſu, ſangvinis nempè coagulo, medicamenta magis ſint ſalina volatilia, ut acidum corrigant & ſangvinem celeriter diſſolvant, qvorum hinc inde ſufficiens facta enarratio, in ſpecie *Concluſione 2. §. 4.* Sperma ceti hoc in caſu interius aſſumtum, præmiſſa venæſectione, ceu ſummum prædicatur præſidium, & reverà miranda ejus eſt vis in diſſolvendo ſangvine, qvacunqve ex cauſa

congrumato, ut & in abſorbendo omni hoſtili acido; unde Pariſiis Podagricorum articulis dolentibus mirabili cum ſucceſſu applicatum vidi: ſed in primas detruſum vias, nimis tardè idqve non ſine alteratione operatur, ut ſuprà *cap. 2. ſ. 4. & 5.* dictum, unde convenienti menſtruo diſſolutum, & venæ infuſum ſalutarem valdè promittit effectum. Hæc, qvæ de ſyncope dicta ſunt, facilè etiam ad nimias virium imbecillitates, ut & enormes ſæpius cordis palpitationes, applicari poſſunt, in qva poſteriori, legitimam aliqvam coralliorum Tincturam, qvalem cum ſale ♆i volatili paratam, qvæqve per retortam facili negotio deſtillabatur, in Anglia vidi,) debito vehiculo ſi opus videatur permiſtam infundendam cenſeo.

ſ. IV.

Apoplexiæ ſubitaneus ictus ſenes ſæpius, interdum mediæ qvoqve ætatis homines de repente proſternit. Symptomatum atrocitas unicuiqve eſt nota, cùm non rarus ingruat hic affectus, & ob brevem ac triſtem exitum qvamplurimos perterreat. Origo ejus imprimis ex impedito Spirituum animalium motu petenda; ob interceptum ſangvinis motum in cerebro, ſive *ex coagulante hoc contingat acido* (de qvo videatur *Tackii oratio de Chryſolog. animali & miner. p. 42. & 43.*) unde & non pauci apoplexia mortui, ſangvinem omninò in vaſis coagulatum exhibuerunt, imò in ipſis præcordiis polypos h. e. ſangvinis concretiones in apoplecticis repertos, & vaſa pulmonum ex impedito ſangvinis motu diſrupta refert *Fracaſſatus Tetrad. Epiſtol. p. 424. & 414. ſive à nimia ejus craſſitie*, qvacunqve ex cauſa oborta, imprimis viſcido & crudiore chylo non ritè ſangvini aſſimilato, ſive *à narcotico Spiritu* vel gas qvodam ſylveſtri ut Chymicis audit; extrinſecus per aërem hauſto Spiritus figente & ſangvinis motum ac fermentationem inhibente. Omni in caſu res eſt periculi plena. Vomitoria hîc ſæpè divinas afferunt opes, experientia teſte, ▽æ apoplecticæ, ſpirituoſæ, & odoriferæ non contemnendæ, aliâqve medicamenta qvocunqve modo adhibita. Sed ſi pertinacia mali eludat, omnem horum medicamentorum vim, & ſtertor fatalis ingraveſcat, in extremo hoc articulo, qvidni non tam extremum qvam generoſum infuſioni, adminiſtremus remedium, ut eo citiùs concretus & ſtagnans ſangvis reſolvatur & ejus colliqvatio

qvatio promoveatur, qvod ceu maximum praxeos feliciter exercendæ ſecretum, non ſine ratione commendat *Claudius de la Courveo de nutrit. fœtus in utero part. 2. cap. 3.*

§. V.

Salia volatilia tam vegetabilium ex Cephalicis, eorumqve Spiritus volatiles, qvam animalium ex C. C. Cranio & oſſibus humanis, ſangvine Cervino & humano, ſunt hic proficua, ut & Q. E. Matthiol, Specifico ad Apoplexias Sinapi & Eruca ac naſturtii ſeminum volatili ſale imprægnata: ⊖ volat. ſuccin. palmarium qvoddam remedium, Liqvorqve C. C. ſuccinatus *D. Michaëlis* S. V. vel Theriacalis camphorati à qvibusdam commendantur, ſalinos tamen volatiles hic potius præferrem. Spiritus Lil. convall. vel ceraſ. nigror. ⊖e volat. C. C. & camphoræ tantillo per iteratas cohobationes imprægnatus, ſalutiferum hic erit medicamentum. Nec omittenda hic ⊖ia volatil. oleoſa ex aromatum oleis parata, de qvibus ſuprà *cap. 2. §. 9.* Qvibus applicari poteſt id aliqvo modo, qvod *Helmont. cap. 5. de febr. §. 7.* de ſuis ex ⚇ ♌atis paratis ⊖ibus volatil. differit. Sunt, qvi ∼us ceraſor. virtutes ſuper ⊕lum cohobando tam ad apoplexias, qvàm epilepſias exaltare volunt; qvod ſi febricula horum medicamentorum uſui superveniat, cum apoplectici tamen inſultus diminutione, ne timeas, qvæſo, cum ſalutem promoveat. Qvod ſi eorum uſu, ſudor calidus & moderatus proliciatur, gratulari ægro de convaleſcentia, poteris. Qvod ſi Narcoticorum miaſmatum hauſtu producta ſit Apoplexia, Caſtorei ſalutaris erit medicamentis admiſtio, magisqve ad ſpirituoſa ♀ea, qvam ſalina inclinare poteris, cum ſpirituoſa impreſſas jam à narcoticis ſpiritibus noxas curent, eos denuo exuſcitando & agitando, ſicut acida ab eorum impreſſione præſervant.

§. VI.

Herculeus adhuc ſupereſt morbus, cum ejus prodromo vertigine caliginoſa & caduca in juvenibus (in ſenioribus enim apoplexiæ potiùs eſt certus prænuncius) qvi & ipſe Herculea infundenda monet remedia. Qvalis hic ſit affectus lippis & tonſoribus notum eſt, ut & qvo modo per paroxyſmorum infeſtet circuitus. Unde extra inſultum legitima medendi methodo tractandus venit, qvod ſi verò inſultus ſit gravior, qvam ut conſvetis cedat remediis, ne peri- *Epilepſia & Vertigo.*

culum vitæ incurrat æger, nil prohibet, qvin infuſionem adminiſtres. Aqvæ Epilepticæ in os intruſæ, ſalia volatilia naribus admota, & ori infuſa, imò hæc ipſa cum clyſteribus injecta, tàm in infantibus, qvàm in adultis, egregius qvidam Practicus non ſine experto ſæpiùs ſucceſſu commendat. Sed ſi his reluctetur paroxyſmus, qvis dubitat, de felici hujusmodi Salium in venas infuſorum auxilio, ſi remotos inteſtinorum perreptando Gyros, ſint ſalutares. Idqve eò magis, ſi non privatæ cujusdam partis vitio, qvod ſæpè evenit, ſed ex maligno maſſæ ſangvineæ Spiritibusqve animalibus impreſſo Charactere invadat. Hic ſane, ſi accedentem inſultum præcavere velis, ſalinum hujusmodi volatilem liqvorem, camphora acuatum, ſed opii Eſſ. bene præparata temperatum, infundere licet. Id qvod & in ipſo principio inſultus, ſi vel gravior vel diuturnior eſſe ſoleat faciendum: Opii enim cum camphoræ connubio ſingularis hac in parte eſt vis & impediendi futurum, & imminuendi præſentem jam paroxyſmum, licet ad præcautionem tutiùs uſurpetur, dum ferocientes Spiritus compeſcit, & ſedato paroxyſmo, blandum ſomnum cum ſalutari ſudoris eruptione inducit. Salina volatilia hic qvoqve injicienda ex antecedente petenda Paragrapho, inter qvæ *ſuccinum* eminet. Utilis qvoqve erit ♎ *ſecundinæ* humanæ, qvo medicamento Regem Poloniæ Epilepticum curaſſe dicitur Knephelius. In *Stercoribus*, pavonis imprimis, Ciconiæ & Leonis, ut & hominis ſingularis qvoqve vis eſt antepileptica, Experientia multiplici teſte. *vid. Borell. cent. III. obſ. 15. Henricus à Bra de medicament. Epilepticis, Crato in Conſiliis:* qvam ex humano, qvi debita fermentatione, & volatiliſatione novit elicere, ut moſchum & ambram ferè oleat, ſicqve in Zibetham Paracelſi occidentalem abeat, forte non contemnendam ad multos morbos habebit medicinam. Alias ut prætercam ſtercorum præparationes. Omnibus interim præferendus ♎⊕li volat, ab omnibus inſtar Phœnicis decantata, rariſſima licet avis, cujusqve ad Epilepſiam imprimis applicati, tot ſunt deſcriptiones, qvot capita. Phlegma ſubtile ſtriatum ex ⊕lo violarum martiarum odorem referens ab amico qvodam tempore hyberno præparatum novi, qvod tamen pro vero volatili non habuerim Spiritu. Cujus *Tackius* mentionem facit Spiritus egregii ⊕li aurei; *judicio de Chirurg. Infuſ. p. 103.* cujus elaboratio eſt admodum tædioſa, in notiſſimo tamen

qvodam

qvodam Philoſopho Chymico, aperta ejus proſtant veſtigia, infuſioni videtur ineptus, ob vim, qvam cum penetratione mutuo coagulantem. Qvi veri volatilis ♀ei Spiritus eſt poſſeſſor, facile, experientiam conſulendo, qvid valeat ad Epilepſiam dum infunditur, felici, ut ſpero, eventu reperiet.

Concluſio IV.

Ad ſangvinis debitam fermentat. reſtituendam apprimè conducit infuſio.

§. I.

Duo ſunt mala, qvibus expetita infuſionis ope ſuccurrendum, Spiritus ſcil. ſeu Archæi furibundus motus, & ſangvinis inordinata fermentatio: ut ſuprà *cap. 2. §. 1. & 3.* dictum. Hanc qvalis cunqve ſit, ſalium eſſe effectum, ſuprà *cap. 2. §. 1. & 2. oſtenſum*, ut & ejus defectus ſalinis qvoqve curandum eſſe remediis *cap. 2. §. 7.* qvæ tamen ex ſalium in primis viis varietate & inevitabili concurſu, non parvam ibidem ſubeant alterationem, anteqvam debitam in ſangvine peragant correctionem *citat. loc. §. 4.* ſimiliter declaratum. Ex acido nempè imminuta vel depravata fermentatio, contrariis alkalibus corrigenda, qvod qva ratione fieri poſſit, *vid. Tackius orat. ſupr. citat. p. 43.* Ab alkali contra vitioſo eadem turbata, per acidum eſt emendanda. Qvæ ſalia nunc pura & acria, nunc aliorum imprimis Sulphureorum adjunctione temperata, ſunt applicanda. Qvod ſi verò in primis viis oberrent ſalia ſylveſtria, vitioſiqve ſucci, qvæ medicamentorum vires infringant, & qvod ſalibus facilimè evenit, eadem alterent, nullus effectus, exinde ſperandus venit: potiùs propriori via ſangvini immediatè ſunt commiſcenda, ut promptius & potentius ſuccurrant; qvod qvibus in malis ſit faciendum, inferius patebit.

§. II.

Jam verò qvantæ ſuccorum iſtorum ſalinorum eſſe poſſint corruptiones, ſuprà *cap. 2. §. 2.* declaravi, qvæ corruptiones vitio maſſæ ſangvineæ oboriri, nemo facilè dubitare poteſt, qvi cogitat ex ſangvine iſtos ſuccos continuo regenerari, ſangvinem verò ipſum ex rerum non naturalium varia activitate, magnas continuo alterationes ſubire, ſæpiusqve per contagium maſſæ ſangvineæ depravatam

tam notam immediatè inuri, ſine ſuccorum illorum præcedente vitio. Aſſumtorum alimentorum magna hîc eſt efficacia, ſed modo ſangvineum nectar in debita perſiſtat puritate, & non ſimiliter ab alimentis iſtis corrumpatur, facilè noxa iſta inducta eluetur. Qvod ſi non fiat & maſſa ſangvinea ſucciqve ſimul ſint corrupti, miſeram effervescentiarum inordinatarum variorumqve ſymptomatum ludent tragœdiam. Viſcera & ipſa qvoqve, imprimis lien, ſuas ſangvini imprimunt noxas, ſed qvas ſæpè antea ex ſangvine hauſerunt, cujus ineptitudine aliunde contracta, viſcerum fermentativa correctio eluditur, ejusqve craſſitie illorum obſtructio ſcirrhoſa, aliaqve vitia producuntur. Unde ſangvinis reſtauratio eſt nulla, dum à ſuccis iſtis infimi ventris, aliisqve viſceribus continuò depravatur, & ſuccorum iſtorum viſcerumqve emendatio eſt fruſtranea, dum ſangvinis corrupti partes, eorum malitiam continuo renovant. Sed cum alteratio ſangvinis ſit major longè, ob res non naturales, qvæ omnes in ſangvinem agunt, ſimulqve ſucci iſti dependeant à ſangvine, ex cujus maſſa in convenientibus cribris ſecernuntur, utiqve ſangvis alterandus venit primario, qvod cum per medicamenta aſſumta fieri non poſſit, ob rationes ſuprà & hîc allegatas, meritò infuſio adminiſtranda, ut correcta ſangvinis labe, inordinataqve fermentatione, iſti ſucci partim ſponte, partim verò medicamentorum aſſumendorum ope redintegrentur. Contrarium eqvidem fit in ordinaria medendi methodo, ubi primarum viarum hnmorumqve ibidem ſtabulantium noxæ, in morbis præſertim Chronicis prius corriguntur per aſſumta, idqve rectè, cum alias in ſangvine nil alterari poſſit, ut ſuprà dictum: hancqve methodum tamdiu continuandam ſvadeo, qvamdiu aut ſucceſſui optato reſpondet aut ſpei aliqvid deſiderati ſucceſſus adhuc ſupereſt. Sed res ipſa loqvitur, qvam tædioſæ ſæpius hujusmodi ſint curæ, qvantum tempus reqviratur, ad eas abſolvendas, imò qvod mali ſi ſit inveteratum, non tam cura qvam palliatio fiat, vel ægri à Medicis ceu deplorati relinqvantur. Aſt expetita magis eſt infuſio, ut mitigatio (non dicam curatio) ſymptomatum in ancilla Epileptica inveterata, & milite lue Venerea antiqvata correptis oſtendit: videatur *ſupr. c. 1. ſſ. 5.*

ſſ. III.

Eleganter diſſerit de hoc negotio *Tekius in judicio p. 99.*

Com-

comparandum ſangvinem cum vino, dum inqvit: *fateor haud mihi diſplicuiſſe ad ſangvinis ſopitam fermentationem excitandam, ingenioſas cogitationes, imprimis qvod ſciam vina qvieſcentia, ad novam fermentationem excitari poſſe. Imò & degenerantia & tenacia & viſcoſa velut 🜍e reſtitui. Non enim neſcis, ſangvinem eſſe vinum vitæ noſtræ, vinumqve non raro in ſacris ſangvinem uvæ appellari. Si itaqve ad novam fermentationem vina reſuſcitari poſſunt, cur non & ſangvis, ille vitæ noſtræ theſaurus, cujus Spiritus homogeneam forte naturam habet cum Sp. V.* In qva convenientia vini & ſangvinis declaranda, totus qvoqve eſt *VVillis de febribus cap. 1.* Jam verò id, qvod de nova fermentat. ſuſcitanda, dicit *Takius*, facile qvoqve ad alteratam poteſt applicari corrigendam. Totus etiam *Fracaſſati* ſcopus is eſt tantum, in ſua *medic. infuſor.* ut ſangvinis fermentatio renovetur, concretusqve ab acido reſolvatur, cui negotio Sp. V. ♀ſatum pro infuſione deſtinat: ſed verus ♀ſatus Sp. V. non eſt res adeò facilis, ut ut multum utilis, ad cujus ſingularem qvandam præparationem in *Takii Chryſogonia* inveniendam *p. 44.* te remitto. Qvale interim fermentationis eſt peccatum, tale qvoqve correctionis ſit remedium, nunc ſalinum lixiviale, nunc acido volatile, nunc Spirituoſum 🜍eo ſalinum, nunc alia qvalitate præditum, prout in ſeqventibus pluribus dicetur.

Concluſio V.

Atrociori affectionis hypochondriacæ & hyſtericæ, ut & Aſthmatis convulſivi paroxyſmo infuſoria Chirurgia eſt ſuccurrendum.

§. I.

Congeries iſta ſymptomatum truculenta; qvæ mali hypochondriaci in viris, ſuffocationis verò uterinæ (ſi, nempe eſt acerbior) in mulieribus nomine venit, adeo interdum per paroxyſmos ſævit, ut à Dæmone obſeſſi ab ignaro plebe habeantur ægri. Teſtimonia hinc inde proſtant plurima. Præcipua ſymptomata ſunt, murmur & rugitus in hypochondriis, dolores in abdomine acerbi, reſpiratio impedita & ſuffocationis metus, palpitationes cordis graviſſimæ, lypothymiæ & ſyncopes ſæpiùs recurrentes, vertigines tenebricoſæ & caducæ, deliria varii generis, artuum miræ convulſiones, corporisqve totius Epilepticæ ſubinde concuſſiones. Mali hypochondriaci nomine

nomine venit in viris, in mulieribus, ſi gravis hujusmodi inſurgat paroxysmus ſine convulſionibus qvidem ſuffocatio uterina, cum convulſionibus verò Epilepſia uterina dicitur. Sed revera in utrisq; unus idemq; eſt affectus: differentiæ primariæ namq; qvas ſtatuunt Autores, eſt motus iſte Globi (qvem ridiculè muliercularum inſtar, uterum eſſe multi autumant) aſcendentis in abdomine & faucium ſuffocatoria conſtrictio, qvas in fœminis tantùm eſſe aſſerunt, in viris qvoq; obviæ ſunt. Affectum enim hiſtericæ paſſioni adeò ſimilem, ut ovum ovo ſimilius eſſe neqveat, obſervavit in viro *VVillis in Pathol. cebr. ſpecimine*, una cum globo iſto in abdomine violenter moto; & ſuffocationis ſenſu in graviori affectu hypochondriaco torqveri viros, nihil novi eſt, idq; duplici modo, nunc qvidem ſentiunt fauces & laryngem à vaporibus vel humoribus acidis, ponticis, auſteris & ſtipticis, qvaſi conſtringi, qvale exemplum *D. Michael* vidit in JCto, ut ſuprà dictum, qvem cum acidum præcipitantibus & concentrantibus alkalibus fixis, nempe creta, oculis ♋, ♁ diaph & ſimilibus reſtituit: cujusmodi caſus etiam mentionem facit *Sennert. lib. 3. prax. part. 1. ſect. 1. cap. 1. p. 7.* nunc verò ſine tali in faucibus moleſtia ſaltem impotentia movendi thoracem adeſt, & cingulo vel Zona qvaſi circa diaphragmatis cum coſtis connexionem ſe conſtringi & coarctari qværuntur ægri: ita ut reverà affectu ſuffocationis uterinæ viros qvoqve laborare dici poſſit, niſi falſa appellatio putatitii, mulieribus uteri aſcenſus, cujus tamen innocentiam pluribus ſufficienter demonſtrarunt Autores, hoc impediret. *vid. VVillis loco cit. cap. de affect. hypochondr. & hyſterico.* Qvam ſententiam ſimiliter fovet celeberrimus *D. Sylvius*, aliiq; accuratiores hujus ſeculi Medici. Qvod autem vel clytoridis contrectatio, vel odorum ad uterum applicatio paroxysmum ſedat, ratio eſt, qvod titillatio iſtius ſenſibiliſſimæ partis voluptuoſa, ſpiritus fortiter afficiendo, ad determinatum compellat motum, unde inordinatus motus, convulſiones, cæteraq; ſymptomata remittunt. Odores verò afficere ſpiritus, imprimis circa genitales partes eosq; allicere, & ad motum certum, ut modo dictum, determinare, patet præter ſupra dicta ex eo, qvod inuncto penis glande, vel Zibetho vel balſamo apoplectico &c. voluptuoſiorem longe ſolito, faciat, utiqve ſexui congreſſum: multa paucis declarare cogor, ob pagellarum anguſtiam.

§. II. Vari-

§. II.

Varietas ſymptomatum complicatum omninò monſtrat affectum, partim nempe ex vitioſa in abdomine ab acido pancreatis cùm bilioſo ſucco efferveſcentia, hinc poſteà ſangvinis ab acido coagulatione: partim verò ex depravato & perturbato ſpirituum animalium motu, unde vertigines, deliria, ſpaſmiqve contractivi, partim meſenterii & partium annexarum (qvod noſtratibus mulierculis aptiſſimè die Schwere Noth im Leibe dicitur) partim partium reſpirationi inſervientium, partim verò, & circa finem paroxyſmi imprimis, artuum externorum, de qvibus optimè vide differentem *VVillis loco citat.* Id, qvod primario peccat, eſt acor pancreatici ſucci depravatus, ſæpè acerbus, auſterus & ponticus, efferveſcentiæ in inteſtinis, hinc flatuum & borborigmorum Autor, qvi poſtea ſangvini infuſus, eum periculosè coagulat, qvod ſangvis venæ ſectione in paroxyſmo emiſſus; teſtatur. Unde ſyncope pulſuum longè intermiſſiones, ſimulqve ex ſangvinis ſtagnatione in præcordiis ſuffocationis inchoatus ſenſus: unde mulieribus ſcorbuto laborantibus, ſin vel levioribus purgantibus, moveatur iſtis Camarina, ſaniſſimæ licet ſint qvoad uterum, hypochondriacas hujusmodi ſuffocationes incurrere obſervavi. Moto ſcil. in iis vitioſo acido. Hinc omnia ea, qvæ acidum infringunt, tàm fixa qvàm volatilia, tàm in qvam extra paroxyſmum, hos affectus curant. ♎ ⊖(ci it, carminativus urinoſus volatil. ex ♀, ⦶, & vino it: ⊖ volat. & ☍ ♌at. ſuccin. experta ad revocandos hypochondriacos & hiſtericos ſunt remedia. Huic accedit ſingularis ſpirituum facilè irritabilis nimisqve impetuosè mobilis diſpoſitio, qva concitati partim ex efferveſcentia in inteſtinis, partim ex ſangvinis ſtagnatione in præcordiis, impetuosè moventur, unde meſenterii convulſiones, cujus centricus nervorum plexus, globum iſtum ſimulat, diaphragmatis, & muſculorum cæterorum reſpirantium contractiones, deliria, vertigines &c. ſubſeqvuntur: unde opiata, qvæ ſpirituum motum compeſcunt, ſpirituoſis, cephalicis miſta, qvæ eos corroborant, futurum paroxyſmum impediunt, inchoantem verò jam tollunt,

§. III.

Urgente jam tot ſymptomatum crudelium ſævitia, propinari alia neqveunt, qvàm volatilia, acidum ſubito abſorben-

tia, præmiſſio interdum vomitorio. Qvod ſi tamen iis legitimè adhibitis paroxyſmorum imprimis, qvò ad actiones animales perſiſtat atrocitas, ne ſub eorum ſuccumbat impetu æger, ad infuſionem procedendum, præmiſſo tamen ſemper medicamento per os cum Caſtoreo, qvod acidum primarum viarum abſumere valeat. Infundendi liqvores, facile ex hactenus dictis patent; ſi enim præcavere voluimus vel futurum paroxyſmum, vel ejus nimium incrementum ſaltem ſuſpendere ſpiritui ⊖ci mediante Sp. V. temperato Eſſ. opii q. ſ. addendum. Hæcqve conjunctim infundenda: vel in Q. E. Matthiol. aliqvid de opio ſolvatur, cui in ſeqviori ſexu ſemper Eſſ. Caſtorei vel aſæ fætidæ vel myrrhæ, ſufficiens addatur qvantitas vel in ▽ hirundinum cum caſtoreo, diſſolutus ⊖ci ≏tus erit proficuus, vel ejus loco ⊖ volat. ſuccini conjunctum cum ⊖ volat. Cranii humani, ad convulſiones ſpecifico. Spiritus porrò ſecundinæ humanæ cum ⊖e volat. ſang. human. infuſus, non ſine proſpero erit ſucceſſu, vel ≏ baccar. Sambuci aut Eſſ. ex Rob. Sambuci cum ≏ proprio parata ☍ ♌ato ſuccin. lenta digeſtione impregnatus, erit injiciendus. Prout autem conſtitutio variat ægri nativa, nunc ⊖ina volatilia acriora, nunc verò per ☍orum additionem temperatiora ſunt injicienda.

§. IV.

Aſthma convulſivum.

Suffocationem vel difficilem ſaltem reſpirationem multum affligere his morbis laborantes ex dictis patet: Jam verò in Scorbuticis vel in qvibus hypochondriorum affectus non ſunt adeò inveterati aut non adeò atroces, ſæpè evenit, ut leviſſima procatarctica cauſa præcedente, graviſſima ipſis oriantur Aſthmata & adeò etiam orthopneæ. Nullo modo cum iis Aſthmatis, qvæ ex infarctu pulmonum à craſſa vel viſcida materia interdum, licet valdè raro contingunt (cum ventriculi ſæpius ſint ſordes, qvæ tunc tuſſi rejiciuntur) conveniens, cum ſine tuſſi ſine antecedente excrementorum coacervatione, aut ſenſibili eorum, finito paroxyſmo excretione ægros invadant, & nunc periodicè, ſecundum lunæ motum, nunc non periodicè repetant, qvale exemplum Pariſiis in meo Commenſali obſervavi. Cauſam horum aſthmatum convulſivum eſſe motum diaphragmatis & reliqvorum muſculorum reſpirationi dicatorum, qva ſangvinis in præcordiis impedito motu ejus & ſtagnatio

& ſuffo-

& ſuffocationis ita inducatur ſenſus *Vid. VVillis cit. loco, Helmontii* caducus ſeu Epilepſia pulmonum dicitur hujusmodi Aſthma, qvod etiam ſiccum ab eodem vocatur *tr. Tuſſis & Aſthma*, qvæ tamen latior appellatio tum ſyncopes cardiacas, alias catarrhi ſuffocativi dictas, de qvibus *concluſ. 3. ℌ. 2.* dictum, & qvas exactè exprimebat canis iſte, cui oleo ♆is infudimus, de qvo ſuprà *cap. 1. ℌ. 4.* comprehendant. Multa horum Aſthmatum ſpasmodicorum notata reperiuntur præter Helmontii *citato loco* exempla, apud Practicos, qvi tamen ea ad ordinaria aſthmata humida reducere, obnixè inſudant, vid. *Platerus lib. 1. obſ. p. 161. & 172. it. obſ. Schenckii p. 234. & 237. Marcell. Donat. obſ. lib. 4. cap. 12. pag. 280. Colle Coſmit. Med. p. 159. Riverius cent. 111. obſ. 85.* Cura horum aſthmatum extra paroxyſmum ad originalem morbum ſcorbutum ſcil. vel malum hypochondriacum dirigenda, qvibus curatis & ipſa ceſſant, cæterum in paroxyſmo, ubi miſeranda horum ægrorum eſt conſtitutio, ceu convulſiones epilepticæ ſunt tractandæ: Excellunt ſpecificè in hac cura ternarius medicamentorum ſeqventium, nempè ſperma ceti, Aſelli & lumbrici. Unde ſi atrocitas paroxyſmi alia omnia reſpuat remedia, & æger in horas ſuffocari videatur, ne nihil intentatum relinqvat medicus, infuſionem tentet. Mediante ergò digeſtione & putrefactione reſoluti lumbrici in liqvorem, dant Spiritum ad infuſionem, ut videtur aptiſſimum, in qvo vel ſolò vel Sp. V. priùs commodè maritato, ſolutum ſperma ceti, qvod fieri poſſe ſuſpicor, non contemnendam gravi hoc in morbo præſtabit medicinam, imprimis ſi tantillum Croci Eſſentiæ cum eo commiſceatur. Qvin tamen & uſitata Epileptica volatilia commodè infundi poſſint nullus dubito, cum teſte *Helmontio* qvicqvid Epilepticum adultum ſanat, ſanet etiam Aſthmaticum. Dubitare hic poſſumus cum *Riolano Enchirid. Anatom. l. 4. c. 14. de Laryngotom. p. m. 316.* (ubi videtur, eum jam tunc temporis olfeciſſe hanc Chirurgiam) *an non per apertam aſperam arteriam liqvor dulcis, attenuans, & incidens introduci qveat, ad incidendum ſputum & promovendam anacatharſin.* Sed meritò dubitamus, imò vix poſſibile credimus: nam vel levis potus aliavè materia inſperatò huic arteriæ illapſa, qvos non turbas ciet: & liqvor injectus dum per minores, tracheæ ramos ſe diſpergeret, reſpirationem omninò tolleret, jam per ſe ſatis exilem.

 Conclu-

Concluſio V.

Chronici morbi, qvi Cachexiarum veniunt nomine, profundè radicati, & aliis vel non vel difficulter cedentes medicamentis, ſalutarem ex infuſione expectant medelam. Qvibus & Phthiſis annectenda videtur.

§. I.

Torturæ ægrorum ſunt ſcandala Medicorum, qvos præſens Concluſio in ſcenam producit affectus. In qvibus imminuta partim, partim verò inſigniter depravata maſſæ ſangvineæ vitali fermentatione, ipſa nutritioni fit inepta, unde ex depravata nutritione, mali exſurgunt habitus, qvi per alteratos faciei oculorumqve, imò totius corporis colores, in conſpectum prodeunt, unde & generali Cachexiæ nomine veniunt, cujusmodi ſunt *Cachexia* in ſpecie ſic dicta tam maſculorum qvam fœmellarum χλωρώσις &c. (cui ſupervenit ordinariæ *menſtruæ purgationis ceſſatio*) & excellentior hujus gradus *Levcophlegmatia*, & qvæ hanc ferè ſemper inſeqvitur *Anaſarca*: item *Scorbutus*, *Lues Venerea* & tandem *Icterus*. In omnibus namqve his primaria ſangvinis ex fermentationis læſione eſt labes. Cachexiam qvidem in ſpecie ſic dictam qvod concernit, ex chylo non ritè cum ſangvine aſſimilato originem ducit, dum is viſcidus & acidus nec ritè volatiliſatus ſangvini infunditur, unde in humorem crudum diluitur, & aqvoſum, ſangvisqve exinde craſſus viſcidus æqvabili fermentationi ob principia Salina imprimis volatilia urinoſa ob abundans contrarium acidum, depreſſa & obruta ineptus exiſtit, indeqve minus ſpirituaſcit; ſed torpidus & ſemicoagulatus in vaſis lentè circulatur, unde & menſtruæ fermentationis, qvam ordinaria ſeqvitur purgatio, fit ceſſatio, indeqve cruor præter modum congeſtus, vaſa onerans, ſtagnationi fit aptus, unde graviſſimorum in virginum febre ſymptomatum origo. Malo ulterius procedente, & partibus crudis iſtis ſuccis infarctis potiùs qvam nutritis, *Levcophlegmatia* ſeqvitur, qvam ex lymphæ, & ipſius qvoqve tenacis, impedito motu *anaſarca* preſſo comitatur pede.

Cachexia.

§. II.

Ad primas eqvidem vias dirigenda imprimis cura, propinando ea, qvæ omne abſorbent acidum abundans (inter qvæ excellunt

cellunt ♂alia qvocunqve modo præparata, modo ab acidis nimis menſtruis non antea fuerint corroſa,) reſtaurant ⊖volat, ſpirituoſum deficiens, & qvæ ſubtili penetratione crudos ſuccos fundendo, habitum floridum reſtituunt, præmiſſo ſæpius vomitorio; ſed contumacia mali ſæpè eſt tanta, ut omnem remediorum eludat vim, ob profundè nimis in ſangvine actas radices, propiori ergo adjumento ſuccurrat infuſio, injiciendo ſpirituoſa & ſalina volatilia v. g. Sp. V. camphoratum vel Q. E. Marthioli, vel ♎ ⊖ci c. ♈ cochleariæ, vel oleis etiam ♌atis aromaticarum plantarum, in ſpecie corticum aurantiorum temperatum, item Spiritum ex ♀ ⊕ & Sp. V. compoſitum, aqvæ cinamomi q. ſ. dilutum. Qvibus omnibus non incommodè præferendus verus volatilis ♀i vinoſus Sp. Addo his Elixir propr. *Helmont. p. m. 458. & Tr. Arbor vitæ p. 635.* Qvod etiam intrinſecus propinatum, ſingularia hîc præſtat. it. Eſſentias vegetabilium abſynthii, Centaur. min. card. bened. Roris marin. Lign. ſaſſair. & eorum Spiritus, imprimis ex anti ſcorbuticis prolectos, ut Cochleariæ &c. qvibus in fœmellis Eſſ. Caſtorei, vel myrrhæ, vel Croci ſubinde addendas ſvadeo, in Anaſarca verò ♎ lumbricor. terrum cujus ſuprà *concluſ. 5. §. 4.* mentio facta cæteris addendus, ♂alia ut injiciatur ſub liqvida forma inepta cenſeo, qvo modo verò aſſumta operentur in primis viis, cum ultra diaphragma non aſcendant, *vid. Tachenii Hipp. chym. p. 217. cap. 28.*

§. III.

Cachexiam ſcorbuticam & ipſam eſſe ex acido, nemo, qvi *Scorbutus.* ſcorbuti conſiderat ſymptomata, facile negabit. Sed acidum iſtud non eſt ſimpliciter tale, ſed certo modo corruptum, unde maſſæ ſangvineæ ſtatus depravatus tunc non incommodè vino ranceſcenti aut pendulo, (qvæ qvalitates in vino qvoqve acidi, ſed certo modo depravati, ſunt fructus) comparatur *VVillis* Tr. de ſcorbuto. Jam certum eſt, vix eſſe morbum, qvi difficilioris ſit eradicationis, qvam ſcorbutus, ubi vel leves ſaltem egit radices, qviqve ſimul diverſiſſimo ſymptomatum apparatu magis vexet ægros. Medicamenta communiter ſic dicta antiſcorbutica, qvæ ſale volatili acri abunde instructa multum laudo, uſum lactis in ſpecie caprini, animali herbis appropriatis præſertim nutrito, maximi facio, diætas qvoqve ſudoriferas ex Saſſafras & Chinæ radice, qvas multi commendant, non

rejicio. Sed qvam obſtinatè omnibus his reluctetur hoc malum, ii norunt, qvi experientia propria id didicerunt. Ut ergo aut celerior aut felicior ſaltem fiat eventus, & ut curetur potiùs malum qvam pallietur iis, qvæ interno uſu proficere experientia docuit, infuſionem in venas ſimul addamus, qvo & ſangvinis corrigatur vitium, & ſi qvæ ſubeſt, lienis labes efficacius emendetur. Spiritus ex cochlearia, perſicaria piperitide naſturtio, & à Belgis experta flammula vel cum Vino ♌ atione vel præcedanea fermentatione, (qvam ſine cauſa multi in antiſcorbuticis condamnant,) præparati, huic uſui videntur idonei: præ cæteris ♎⊖ci cum his Spiritibus junctus & unitus; qvod ſi verò (qvod ſæpè ab interno contingit uſu) oriantur corporis phlogoſes & nimiæ incaleſcentiæ ab eorum infuſione, qværitur non immeritò, an diluti ∽tus cum lacte vel ſaltem cum ejus ſero commodè poſſint infundi: item an lac ipſum cum ſit nobile antiſcorbuticum, Svecorumqve tantum non panacæa, impiimis ſi ſcorbuto ſuperveniat maraſmus, commodè poſſit infundi: Lac ſanè eſt Chylus, deſtinatus à natura ad hoc ut nutriat, unde & pars ad Mammas deportata lac dicitur, cætera parte ſangvini infuſâ, chyli & nutrimenti corporis retinente nomine. Probabile ergò videri poſſit, nutritionem hac modo fieri poſſe, non tantum in ſcorbuticis, ſed etiam iis, qvi angina laborant periculoſa, aut qvi ad omnem alimentorum mentionem tantum non exhorreſcunt: (qvo etiam inclinat *Roſinck. in ord. & Meth. ſpecial. lib. 11. ſect. 3. cap. 11. p. 934.* ubi ſimul juſculorum carnium, emulſorum amygdalatorum mentionem facit) cum idem videatur negotium, ſive Chylus immediatè ad ſangvinem portetur in corpore, ſive prius per mammarum colatus tubulos, ſangvini in brachio infundatur: qvod ſi Chyli qvandam depurationem fieri dicas in lactificatione, lac eo aptius erit ad nutritionem qvo purius. Imò cum Clyſteribus fieri nutritionem, multi ſtatuant, qvidni ipſe nutrimentoſus Chylus, ſangvini injectus? Sed re accuratè penſitata, vereor, ne ſpes omnis ſit inanis. Si namqve corruptio optimi eſt peſſima, vereor, ne lac ſangvini ſcorbuticorum acore ranceſcente imprægnato, infuſum, tetram corruptionis, vel qvod pejus coagulationis, induat labem, ipſo admodum fermenteſcibili, facilèqve alterabili exiſtente, unde rarum lac reperitur, qvod non pauco poſtqvam emulctum eſt interjecto tempore, copioſos exhibeat

Pro nutritione infuſio eſt inutilis.

hibeat vermiculos. Ut taceam ipſum lac prò alimentorum ratione & animalium varia conſtitutione indies variare, aliudqve alio melius, aliud nocentius deprehendi, de qvo vid. *Helmont. Tr. Sextupl. digeſt aliment.* §. *71. 72. &c.* unde facilè tantum in commodi, qvantum commodi ex inde emergere poſſit. Et meritò *Avicenna. lacte vitioſo nihil nocentius*, eſſe ſtatuit. Et qvid fiet cum caſeoſa ejus parte, fæce nempè lactis, cujus malitiam vel neqvitiam cum peculiari decantaverit tractatu *Joh. Petr. Lotich.* non eſt, qvod multa de hoc addam. Cautus ergò hic ſit Medicus, & licet naturam imitari videatur, Duo tamen cum faciunt idem, non eſſe idem, abunde notum eſt, Dum namqve continuato curſu, lactis materia ſeu Chylus ſangvini infunditur, Character ejus vitalis, qvi in ſtomacho à fermento ipſi impresſus fuit, non mutatur, qvod tamen contingit ſimul atqve extravaſatur, eoqve magis, ſi ad tempus ſteterit. Simul namqve atqve ex uberibus lac elabitur partes ejus ſpirituoſæ & ſubtiles multum evaneſcunt, ſubitoqve pars ejus caſeoſa coagulationis induit Characterem; (unde occulta accedente fermentatione, ratione prioris ſenſim, aceſcit, ratione verò poſterioris caſeus ad fundum ſecedit) Ad hæc qvamcunqve aëris labem, nobisqve occultum vitium, facilè lac in ſe recipit & qvaſi attrahit, unde & peſte graſſante, uſus ejus multis reprobatur, ob attractum veneni miaſma. Hinc provido Conſilio, papillas uberibus agglutinavit natura, ut immediatè oris ſuctu extrahatur à fœtu lactis nutrimentum, ne aëris contactu alteretur. Qvod autem de nutritione per Clyſteres dicitur, falſum eſt, nulla namqve alimenti ad nutritionem poteſt fieri adaptatio, niſi prius in ſtomacho ab ejus fermento vitali inſignitus ſit Charactere, cum præter dicta etiam nulla Heterogenei ab Homogeneo in inteſtinis fiat ſecretio, nullaqve à bile Tincturæ ſangvineæ ab ejus rubicundo oleo impreſſio, niſi namqve hæc fiant, omnia alimenta putreſcunt & cadaverantur, ut in ardentibus contingit febribus, unde & reliqvos qvoscunqve nutritios liqvores omninò ineptos cenſeo, ut venis injiciantur, cum experientia qvoqve doceat, infuſiones Diæteticas ſeu proſcopo nutritionis, fruſtra eſſe tentatas vid. *ſuprà cap. 1.* §. *4. in fine.*

§. V.

Sed ut in viam redeam, dubitari poteſt, an non ſerum lactis, iſtis medicamentis permiſtum, ſit ſalutare, hujus namqve volatile

Dſum

⦶ſum ⊖ & temperat ardores & corrigit ſimul ſcorbuticum ſal acidum corruptum: ſanè tutiùs tentari hoc poteſt, qvam lac, modo benè præparatum, & ab omni caſeoſa parte ſeparatum ſit. ⦶ ejus ſubtile magnarum eſt virium in multis morbis ab acido ortis, & qvamplurimas ſangvinis effervеſcentias efficaciter, ſimul tamen blandè, compeſcit. Qvod ſi rationes adhuc ſuperſint, qvæ feri infuſionem prohibeant, aqvam ejus ♌atam commendo, cum qvo modò cautè & legitimè ♌etur, magnam ⦶ volatilis partem ſimul elevari certum eſt, unde diluta hac aqva, Spirituoſa iſta medicamenta & acria optatum dabunt ſucceſſum. Qvibus addo etiam Spir. lumbricorum terreſtrium, egregium ad ſcurbutum, & imprimis moleſtiſſimum ejus ſymptoma, arthritidem vagam, medicamentum. Qvibus *Eſſ. Myrrh.* cæteris permiſcendam ſubjicio, cum hæc in confirmato ſcorbuto ſangvinis ſingulares corruptiones & qvaſi putredines macularum & ſtigmatum apparentia, (qvas plenas eſſe vermiculis, putredinis nempè in diviſibilibus comitibus, ſunt, qvi affirmant) ſe prodentes, balſamica ſua virtute inhibeat. Tandem benedicta arboris Antiſcorbutici ſeu Pini laudo medicamenta, qvæ tantum non miracula præſtant in ſcorbuto; ejus Spiritus ex novellis & tantum erumpentibus ſtrobulis, item ▽ ejus oleoſa & Spirituoſa, ſecundum ductum *Grügneri* in Tannenbaum ut & eſſ. pini ~ proprio paratæ, nec Medicum nec ægrum, ut propinata ita infuſa; ſpe ſua excidere permittent, de qvo vid. *Môllenbrock de Arthrit. vaga c. 13. p. 116. & ſeqq.*

§. V.

Lues venerea ut in multis cum ſcorbuto convenit, (nam præter aliam convenientiam uterqve ſua contagioſa hinc inde affigit miaſmata) ita malitia, contumacia, & ſymptomatum crudelium & dolorificorum tortura, ipſi non cedit, ſed longè potiùs poſt ſe relinqvit. Hanc ab acido corrupto in humore craſſo & viſcido ac pituitoſo ſtabulante, oriri, ante aliqvot annos *ſplendidum Lugdunenſium ſidus, Franciſcus de le Boe, Sylvius, publicè &* accuratè docuit, ita habitâ diſſertatione egregie confirmavit. Methodus ordinaria, qvæ nunc per decocta lignorum fit ſudorifera, nunc per Mercuriales inunctiones & inde fœtidas ſalivationes, nunc qvod rarius per Cinnabarinas ſuffumigationes, neminem niſi qvi in practicorum ſcriptis hoſpes eſt, latere poteſt, qvæ etiam

ſpera-

ſperatum ſæpius obtinet effectum, niſi malum ſit nimis inveteratum; poſt curam namqve Mercurialem peractam, qva multum extenuantur ægri, ipſos mirabiliter & ſubitò denuo pingveſcere vidi. Qvod ſi verò malum ſit inveteratum, ægri verò ob immanes nocturnas oſſium nodorumqve torturas, & dolores, id non tam ferre noliut, qvam ferre neqveant, imitandus venit Medicorum Dantiſcanorum conatus, qvi poſt infuſionem peractam, ut ſuprà *cap. 1. ∫. 5. &c.* ſubitaneum ægro attulerunt levamen, nam totam peractam eſſe curam, mihi perſvadere non poſſim, eam tamen hoc modo eſſe poſſibilem, non dubito, præmiſſis univerſalibus, & tentatis iis, ſimulqve continuatis, infundi poſſunt ex lignis paratæ Eſſentiæ omnibus notæ, v. g. Saſſafr. Gvajaci, Rad. Sarſaparill. cum 🜋 fumar. paratæ. &c. Non tamen neceſſe eſt, ut exoticis iſtis tantum, ſæpè carioſis, aut nimio ſenio corruptis, adhæreamus, & noſtra tellus hac in parte eſt provida mater, qvæ larga manu nobis ſuggerit *juniperum* ejusq; lignum (cui ſuccedaneas cedro ad vitam longam implantavit vires, de qvo videatur *Takius in orat. p. 67.*) ut & *Buxum.* (cujus anodyna & antepileptica vis eſt miranda) loco Gvajaci & Saſſafras: *Radic. Bardanæ & Caryophyllatæ* loco ſarſaparillæ, præter hæc etiam *Sarmenta lupulorum & periclimeni*, cum *Carallinis ejus baccis*, de qvibus vid. *Celle Cosmit. p. 207.* ut nihil dicam de aliis ſimplicibus, nempè perſicaria, ſaponaria, ſcordio, abſynthio, vincetoxico, & valeriana. Ex qvibus pro lubitu Medici parata medicamenta, Sale volatili C. C. acuata. vel 🜋 theriacali camphorato imprægnata, injici poterunt. Omnibus autem hoc in caſu palmam præripiunt ſerpentes & viperæ, qvarum ingenioſo decocto non ſemel, ut curavit *Tachenius* lue Gallica infectos *vid ejus Hipp. Chym. cap. 11. p. 60.* Ita ex eorum Eſſentia vel Sale volatili, liqvori convenienti ſoluto, injectis, felicem ſpero ſucceſſum.

∫. VI.

Ad Icteritiam me confero, qvam & ipſam eſſe cachexiam, in qva ſangvis vitiosè fermentatur, bilis vitio procreatam, clarum eſt, qvæ ſive ſit flava, ſive ſit nigra, perinde eſt, cum ex uno ſcaturiant fonte. Billis nempè 🜍 ſeu oleoſa pars in vitio eſt, qvod corruptum & nimis copioſum exiſtit ſimulq; ſal ejus acre lixivioſum imminutum & debilitatum, unde Chylus à ſcoriis alvinis non ritè ſecernitur nec debito modo ad futuram ſangvificationem (inviſibiliter licet tingitur,

vid. Takius cit. loco. p. 16. 17. unde corrupto & vitiato chylo, vitiata ſangvinis fermentatio & coloratio, aliaqve ſymptomata ſuccedunt: qvod ſi ſucci pancreatici accedat vitium, qvod ſit vel ⊕licus, vel Ooſus ſeu ponticus, icterum nigrum corpus deturpare, admodum probabile eſt; Medicamenta primaria, qvæ conducere his affectibus, per experientiam hactenus innotuere, ſunt omnia ⊖e volatili eoqve acri inprimis prædita, (excipio hîc ♂ialia, aliaqve, qvæ ut ab impedimentis primas vias liberent, & acidum abſorbeant, adhibentur, de lapide fulminari & exuviis ſerpentum, ſingularibus ſpecificis, qvomodo operentur, negotium adhuc eſt intricatum) qvo obtundatur corrupta & nimia bilis ☍ſitas, econtrà verò augeatur & acuatur eius ⊖ obtuſum, acidumqve & ponticum pancreatis ſucci, corrigatur. Qvod ſi E. obſtinata contumacia affectus, inprimis icteri nigri, tùm ob inſignem ſuccorum corruptionem in primis viis, tùm ob gravem aſſumtorum medicamentorum alterationem ab iis, de qvibus ſupra *c. 2. §. 4.* infuſoriam poſtulet Chirurgiam, ſalina qvoqve volatilia, ſed ob immediatum ſangvinis contactum aliqvantiſper Spirituoſis oleoſis temperata, injicienda: imprimis ♎ urin. it. ♎ lumbricor, terrum, cum Eſſ. chelid. maj. abrotan. cent. min. Curcumæ, Taraxaci, Hirundinar. Rabarb. junctus, de qva re jam ſupra aliqvoties egimus. Eſt in pane tàm triticeo qvam ſecalino, ejusqve ſale volatili, perfecta rubinea ſangvinis tinctura, unde ejus Eſſ. rubicunda debito modo parata, vel etiam ⊖ volat. ejus ♎tui proprio acri junctum & debitè edulcoratum, dabit medicamentum non contemnendum, ad reſtituendam ſangvinis debitam tincturam, bilis vitio læſam.

§. VII.

Hiſce ceu corollarium adjungo phthiſin, morbum ſi qvis alius chronicum, & qvi lenta tabe tandem ad mortem deducit ægrum. Hanc ab ulcere pulmonum eſſe, nemo eſt, qvi dubitat, (cum flagello Angliæ verò ſeu tabe Anglica, aliter res ſe habet) & præter contagioſum miaſma, hereditariumqve characterem, qvo ſe multiplicat, ſæpè ſcorbuti eſt filius, vel variolarum nepos, aut eorum, qvi ☿alibus vel mineralibus imprimis aqvæfortis ♎⊕li &c. vacant præparationibus, eſt præmium. Qvæ ut tollatur, ad acidum fermentum ulceris, corruptivum proximi pulmonum alimenti corrigendum, omnis directa eſt cura. Suffumigia & medicati aëres attracti multum adferunt

runt

runt opis *vid. Bened. Theat. Tabidorum*, vulnerariarum herbarum inſignis eſt vis, ad tollendum iſtum acorem, occulto ſuo, qvo imprægnatæ ſunt alkali, *vid. Helmont. Tr. à ſede animæ ad morbos, ʃʃ. 20.* & ex eo *Tachenius Hipp. Chym. p. 128.* qvi eas ob id lacti præfert pro hecticæ cura *p. 129.* Nihilominus freqventisſimè cum inſigni medentum dedecore incaſſum adhibentur hæc remedia in phthiſi, unde ad balſamica Elixir nempe proprietat. Balſamum Peruvianum, ipſumq; 🜍, & ex eo 🜍is paratum balſamum, progreſſum fuit, ſed & hoc non raro fruſtra tentatum, imò *Expertiſſimo D. Michaëlis* teſtante, multi ex nimio balſami 🜍is uſu in phthiſin vel etiam hecticam inciderunt. Progreſſum hinc fuit ad metallica, ♃ diaph. Antihect. Poter. Sacch. Sat. (non contemnenda multis in affectibus remedia) 🜔-lum ♂ in uſum revocatum, unde qvam plurimæ antiphthiſicæ tincturæ ex Saccharo Sat. & 🜔-lo ♂ paratæ fuerunt. Sed & hæ ipſæ ſæpius ſpem ægri fallunt, utut per ſe egregia ſint medicamenta. Nam licet 🜔-lum per ſe phthiſicis ſit virulentum, unde & acidulæ iis nocivæ, cum eorum uſu aliqvot phthiſicos hydropicos factos obſervarim, eſt tamen dulcedo 🜔-li, poſtqvam ab omni ſeparatũ eſt acido, qvæ ab ejus 🜍e pendet, & omnem vulnerũ & ulcerum corruptorem enecat. Qvod ſi verò nil horum juvare valeat, Eſſentiæ ex vulnerariis & ligno ſaſſafras cum 🜄-roris majulis paratæ, vel 🜄 ſeri lactis ♌ata extractæ, per chirurgiam infuſoriam ſunt injiciendæ, ut tentetur, qvid propiori contactu hæc valeant. Qvod ſi non metuenda ſit inſignis incaleſcentia ſangvinis, cum Sp. V. paratæ it. Solutio balſami Peruviani injiciendæ. Vix eqvidem fieri poteſt, qvin aliqvalis Eſſentiarum harum fiat in ſangvine præcipitatio, ſed ob id earum uſus non eſt negligendus, cum debito modo operentur, ut exemplo ſimilium *cap. 1. ʃʃ. 4. & 5.* allegata teſtantur: id qvod & de Eſſent. Bentoës, vero pulmonum balſamo, it. myrrhæ omnis in ulcere corruptoris deſtructoris, intellectũ volo. Therebinthina ſola eſt balſamus verus occidentalis internorum ulcerum & vulnerum, hinc Medicus, qvi convenienter eam diluere & ſolvere in liqvorem limpidum noverit, eam injiciendo, intentum aſſeqvi valebit.

Concluſio VII.

In febribus acutis cum inflammationibus, itemqve malignis melius eſt infuſionem experiri, qvam ægrum ceu deploratum relinqvere.

§. I.

Febres acutæ c. inflammationibus. Expeditum remedium poſtulant febres, cum inflammationibus Eryſipelaceis partium imprimis internarum conjunctæ, cum ſint admodum acutæ, qvales ſunt anginæ, pleuritides, & peripnevmoniæ, inflammatio jecoris, diaphragmatis, qvæ & paraphrenitis audit veteribus, ventriculi, cerebri, cujus inflammationem ſphacelum appellabant veteres, Autore *Lindenio*, qvod ſi hæc inflammatio exteriora capitis occupet, Eryſipelas capitis appellatur. Omnes hi affectus ſunt periculoſi & acuti, unus tamen plus, alter minus. Cauſa eſt aceſcentia inepta ſangvinis, cum ⊖e ejus volatili efferveſcens, & ad coagulationem diſponens, unde reliqva omnia ſymptomata, & ſtagnante in hac vel illa parte ſangvine, dum ob craſſitiem per vaſa capillaria difficulter pertranſire poteſt, inflammatio inducitur: qvod ſufficienter probat *Helmont. Tr. Pleura furens, it. VVillis de febrib. cap. 11.* Et confirmat experientia, tùm anatomicorum, qvi ſangvinem p. n. craſſum & grumeſcentem in taliter mortuis reperierunt, tùm *Gabelchoveri Cent. 4. cura 70. & 79.* Hinc & ii, qvi poſt nimiam incaleſcentiam corporis, imprimis ex Exercitio vehementi, ſubitò frigidum ingurgitant potum, facillimè in hos morbos incidunt, ob ſubitaneam ſangvinis coagulationem; hinc eadem medicamenta, qvæ in hoc caſu, ut & in lapſo ab alto proſunt, pleuritidem ſimilesqve morbos ſanant. Totum negotium conſiſtit in reſolutione ſangvinis grumeſcentis, qvam ſeqvitur immediatè ſudor; præſtant hoc medicamenta ea ſpecificè, qvæ acidum illud conceptum tollunt, & ſangvinem incraſſatum reſolvunt, omniaqve alkali conſtant tùm fixo, qvam imprimis volatili. Sæpiùs imò maxima ex parte ſatisfaciunt aſſumta interna, qvod ſi non contingat, mala interim exaſperentur, ultimum ferè refugium eſt in chirurgia infuſoria. Injici poſſunt liqvores volatiles Salini, v. g. C.C. ſangvinis human. ⊖ci, aliorumqve diſſoluti in ▽ cherefolii vel ſpermat. Ranarum, aliave appropriata: qvod qvia per ſe patet ex ſæpiùs jam dictis, hic prolixus eſſe nolo. De febribus ardentibus ſimplicibus & periodicis ob certas cauſas hic aliqvid dicere ſuperſedeo.

§. II.

Febres Malignæ. De malignis qvid dicendum ſit, ferè hæreo, ob obſcuram eorum naturam, ſicut alias nuſpiam magis cœcutiunt Medici, qvam in venenorum natura & cura, imprimis in iis, qvæ non ex animalibus origi-

originem ducunt. Sunt namqve qvi in malignis febribus nimiam ponunt diſſolutionem, ob ſal alkali volatile ſubtile & acre excedens, ſunt, qvi in eis p. n. ponunt coagulationem, ſunt, qvi talem in iis ſtatuunt putredinem, ut ſangvis in copioſiſſimos abeat vermiculos: alias aliorum ut ſilentio prætercam ſententias. Ubiqve proſtant rationes pariter & experientiæ, unde ut theoria eſt diverſa, ita & cura. Sunt, qvi acidis ſangvini, debitam reſtituere volunt conſiſtentiam, ſunt, qvi ſudoriferis eum diluendum ſvadent, ex qvibus optima medendi methodo, medium eligit *Joh. Stephanus Opera Med. Decad. 8. Conſ. 3. & Decad. 9. conſil. 6.* Et in principio & incremento, effervеſcentiam præcipitantibus corrigendam ſvadet, qvalia ſunt acida moderata, in ſtatu verò vel tunc temporis, qvo natura expulſionem aggreditur, ſudoriferis ipſi eſſe opem ferendam. Qvalis Methodus ab accuratioribus Practicis in variolarum imprimis cura obſervatur, unde & alii *Diaſcordium Fracaſtorii* in principio malignarum adeò commendant. Faciunt huc ex parte, qvæ ſuprà *Concluſ. 2. ſſ. 4.* de ſudoriferis dixi. Experientia hîc optimus judex: ut namqve variant malignæ febres in ſua natura, ita & varianda earum cura, omnes ejusdem enim eſſe naturæ nullo modo mihi perſvadeo, alia namqve peſtilentialium eſt cauſa & affectio, alia morbi Hungarici, ſicut in morbillis vel variolis & in dyſenteria maligna non minorem concipio diverſitatem &c. In hoc qvidem omnes conveniunt, qvod ſudoriferis ventilanda & expurganda veniat maſſa ſangvinea, qvod cum omni febre continua putrida dicta commune habent. Qvæ qvidem in principio ſint pauca, in incremento moderata, in ſtatu generoſa & hoc tempore ſola, illis verò temporibus, præcipitantibus ſeu effervеſcentiam compeſcentibus miſta; ſemper camphora eſt utilis. Omnia ergò ſi ritè fiant, ad pejus tamen continuo ruat æger, ne aliqvid prætermiſſum ſit, qvod fieri commodè potuiſſet, ad infuſionem qvoqve accedat Medicus, & qvidem in ſtatu imprimis, ubi volatilia ſudorifera ex C. C. ſangvine humano, viperis cum camphora & theriacalibus miſta, infundat. 🜍, qvod *Hippocrat.* arcanum ad peſtem curandam fuiſſe dicitur, in peſte ultima crudeli Londinenſi, multum feciſſe, certum eſt, etiamſi ſolum ſtagma ejus acidum potui ad gratiam ſaporis permiſtum fuerit, qvod etiam in ſangvinis putredine, ceu expertum laudat *Tackius judicio p. 104.* Magis verò optatui Medici ſatisfecit, ſi potus per Gas 🜍is im-

 prægna-

prægnatus fuit, qvem ad aſthma *Helmont.* commendat *Tr. aſthma & tuſſis* §. 77. Methodum verò hæc duo miſcendi docet *Knöphelius tr. de febr. Epidemica p.96.* Qvem is ſimiliter ad omnes febres malignas univerſaliter commendat; qvo potu mirabilia in peſte iſta Londinenſi ſe præſtitiſſe Medicus qvidam ibidem locorum mihi affirmavit. Annon injectio hujus liqvoris imprægnati fieri poteſt in venas! Dubito, ob coagulum, qvod metuo, cui lubet experiatur.

Concluſio VIII.

In morbis hereditariis fruſtraneam eſſe Chirurgiam infuſoriam arbitror, ut & in Arthritide & Nephritide.

§. I.

Morbi hereditarii. Hactenus in qvibus caſibus probabiliter conducat infuſio explicatum, reſtat ut & qvorundam faciam mentionem, in qvibus inutilis apparet. Pro ſcopo Diætetico eam eſſe nullam, ex eis patet, qvæ ſuprà *Concluſ. 6.* §. 3. dixi. Idem de hereditariis affectibus ſimiliter judicandum, modo radices eorum cum vitæ, imò in vitæ ipſis principiis inſertas conſideremus. Ob has namqve cauſas, in ordinario qvorumcunqve remediorum uſu, inextingvibilis eorum eſt furor, ſi ſemel exarſerit: Sive namqve ex Ideis morboſis in Archæo in generatione ſigillatis, ſive ex fermento qvodam cum contagio ſeminis ſpirituoſo translato, ſive ex alia adhuc incognita ratione ſint nobis congeniti, perinde eſt, ubiqve medicina eſt imbellis, ad eorum inſultus. Qvid ergo hîc faciet chirurgia infuſoria? aut qva ratione corriget cauſas, adeò firmiter radicatas? Qvalis nam liqvor eſt infundendus, qvi extingvat, occulta eorum ſeminia? Hæret hîc aqva, & exulat infuſio.

§. II.

Nephritis & Arthritis. Hoc ſimiliter dicendum de nephritide, ut & de arthritide, qvorum coagulans pariter ac tormentans acidum non tam infeſtat ſangvineam maſſam, qvam qvod ſtomachi imprimis ſuſcitetur vitio. Et cum in nephritide proprior via ad renes ex inteſtinis ſit, qvam ex brachio per venas & arterias, qvod ſuprà *Concluſ. 2.* §. 3. innui, potius propiore via deducenda ſunt medicamenta, cuicunq; etiam uſui inſervire debeant, qvam remotiore. Cum arthritide eodem modo ſe habet negotium, acidum nempè in primis viis corrigat, qvi præſervari vult à paroxyſmo, aut ejus præſentis acerbationem gravem inhibere,

hibere, cui cum ſatisfacere qveant per os ingeſta remedia, qvid opus eſt eadem infundere? Aut licet infundatur, plus adjumenti tamen modo non minus afferre neqvit: imo cum ad præſervationem arthritidis præter vomitum nil conducibilius, qvam per urinam repurgare ſangvinem, qvod idem in curatione eſt ſingulare arcanum, cui uſui injecta ⦶ſo volatili ⦶e plena, nempè lumbrici, aſelli, & in ſpecie ſcarabeorum totus exercitus, præcipuè inſerviunt, hæc autem per os aſſumta, opprimè neceſſitati ſatisfaciant, abſtergendo & expurgando ⊖ia ſylveſtria primarum viarum, fruſtranea omninò & ſuperflua hâc in parte eſt omnis infuſio.

Concluſio IX.

In mulieribus gravidis periculoſa admodum eſt infuſio, in infantibus verò recens-natis difficilis, imò inutilis.

§. I.

Totum negotium, qvod in gravidis ut talibus incumbit medico, eſt, ut præmaturam fœtus præcaveat excluſionem, hoc eſt, *abortum.* Huic nihil confert infuſio, cum liqvor infundendus per os aſſumtus eundem præſtare valeat effectum, imò forte meliorem, qvia celeriorem, ſi vera eſt probabilis modernorum Anatomicorum ſuſpicio vias eſſe qvaſi lacteas, ex meſenterio ad uterum, nutrimentum pro fœtu eo deferentes. Et qvalis liqvor pro præcavendo abortu infundi poteſt? Sin infundis liqvorem confortantem ſpirituoſum & volatilem, vel hujus generis alium, qvi commoveat ſpiritus & maſſam ſangvineam, metus eſt, ne vehementiore eorum agitatione uterus moveatur, & à Spiritibus inordinatè motis, ejus fibræ nerveæ impleantur & contrahantur, unde fœtus expulſio. Hinc namqve vinum adeò ſtrictè interdicitur gravidis à Practicis, ne ſpiritibus vel ſangvine commotis, ſeqvatur abortus. Hinc omnia mendicamenta, qvæ levem menſes proritandi habent potentiam, ut venena gravidis prohibentur. Qvod ſi verò infundere velis liqvorem opiatum, pro compeſcendis ſpiritibus nimium ferocientibus, vel ex morbo, vel delirio, vel dolore, vel omni affectu graviori, imprimis ira, terrore, pavore &c. (Qvos freqventiſſimè inſeqvuntur abortus, turbatis ſpiritibus,) in ſummum periculum gravidam injicis: nam torpentibus ſpiritibus eorum motus æqvabilis & blanda fibrarum nervoſarum inflatio

ceſſat,

ceſſat, unde & fibris uteri laxatis, hic ſponte fœtum elabi permittet, tono ejus ſic reſoluto. Præterea nil nocentius eſt gravidis, medicamentis opiatis, teſte accuratorum qvorundam Practicorum experientia, qvibus opiata lege artis adhibita, tàm mediis qvàm etiam ultimis menſibus, imò ſub finem geſtationis abortum provocare, fœmellarum damno innotuit. Imò opium ſingulariter utero eſſe infeſtum, eadem docuit experientia: eo ergò gravidæ infuſo, qvæ non mala exinde orientur? Blandè ergò tractandæ gravidæ, imò nulla uti medicina, apud eas ſepè eſt optima medicina: cum abortum ob nimium eum præcavendi ſtudium, interdum inductum eſſe, obſervatum ſit.

§. II.

Tenellos qvod attinet infantes ſive adhuc nutricis ſuſtenentur lacte, ſive ſolidioribus uti cibis aſveſcant, in iis admodum difficile erit, Chirurgiam infuſoriam exercere, ipſi enim adhuc immorigeri & intractabiles, qvo modo aut venæ apertionem, aut inſtrumenti iutruſionem ferent? Eorum corpus ſucci plenum ſub cute ab humiditatibus imbibitis turgida, altè abſcondit vaſa, qvo modo ergò ea invenienda? Ipſorumqve vaſorum exilitas inepta admodum, per ſe eſt huic operationi. Et ob qvem uſum turbabis ſemilacteam tenellorum ſangvineam maſſam, aut qvem in finem, cui non abundè ſatisfaciant per os ingeſta. Morbi ordinarii, qvorum ſubjacent imperio tenelli, ex lactis vitioſo propullulant coagulo, ab acido p.n. oriundo, propter qvam cauſam etiam lac rejicitur ceu ineptum pro nutritione fœtus ad viram longam *ab Helmotio*. Qvi ergo acidum præcavere aut debito modo corrigere valet, ſufficienter inſtructus eſt, pro medendis infantum vitiis, cui ſcopo vel ſolus aniſi ſeminis groſſè contuſi uſus, ſufficiens eſt, Benedictum ſanè pro infantulis hoc eſt medicamentum, qvod & acidum corrigit, ſtomachum roborat, flatus inteſtinorum diſſipat & lactis coagulati æruginoſa excrementa per alvum exoptatem exturbat. Sed hic abrumpo, rogando lectorem, ut ſi qvædam minus vel concinnè dicta vel præmeditatè ſcripta videantur, ea feſtinanti imò currenti & volanti calamo imputare velit. Dum ego
interea dico

SOLI DEO GLORIAM.